

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

INDID
Instytut Dyskursu
i Dialogu

RAPORT INDID

podsumowujący monitoring przekazów
medialnych dotyczących informowania
o sytuacji społeczności LGBTQ+ w Polsce

grudzień, 2023

Raport powstał w ramach projektu „Lepiej rozmawiajMY i zmieńMY media na DOBRE!”. Projekt realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

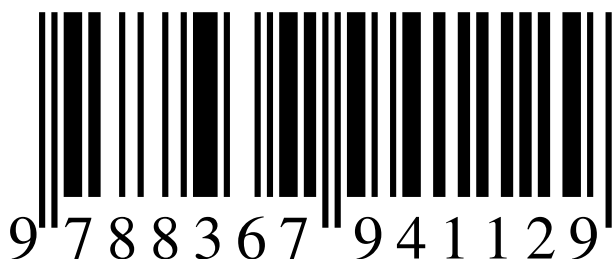
Instytut Dyskursu i Dialogu

ul. Jana Dekerta 14/1a,
87-100 Toruń
biuro@indid.pl
www.indid.pl

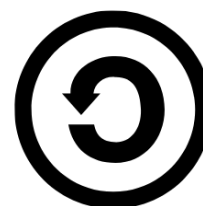
ISBN 978-83-67941-12-9

ISBN 978-83-67941-12-9

Tę publikację możesz za darmo kopiować, rozpowszechniać, zmieniać, remiksować i tworzyć na jej bazie, pod warunkiem, że:

oznaczysz autora,

publikacja nie będzie
wykorzystana do
celów komercyjnych,

przetwarzając utwór lub
tworząc na jego
podstawie, swoje dzieło
rozpowszechnisz na tej
samej licencji co oryginał

Publikacja udostępniona jest na licencji Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0. Tekst licencji jest dostępny na stronie
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

SPIS TREŚCI

METODOLOGIA.....	4
BADANE MATERIAŁY.....	6
OBSZARY TEMATYCZNE I WYJĄTKOWE MATERIAŁY.....	10
ZESTAWIENIE WYNIKÓW.....	13
ANALIZA TYTUŁÓW BADANYCH MATERIAŁÓW.....	15
SŁOWA POJAWIAJĄCE SIĘ W TYTUŁACH.....	15
TEMATY Z TYTUŁÓW, W RAMACH KTÓRYCH PORUSZANO KWESTIĘ LGBTQ+.....	20
OKREŚLENIA OCENIAJĄCE Z TYTUŁÓW.....	23
UZASADNIENIE TYTUŁU W TREŚCI MATERIAŁU.....	28
PRZEDSTAWIENIA OSÓB LGBTQ+ W MEDIACH.....	30
SŁOWNE NEGATYWNE OKREŚLENIA.....	30
NEGATYWNA PREZENTACJA WIZUALNA.....	36
SŁOWNE OKREŚLENIA POZYTYWNE.....	39
POZYTYWNA PREZENTACJA WIZUALNA.....	41
MEDIALNY BRAK SZACUNKU	44
PRZYWOŁYWANIE OSÓB TYLKO Z NAZWISKA.....	44
NAWOŁYWANIE DO NIENAWIŚCI.....	47
STOSOWANIE RÓŻNYCH STANDARDÓW.....	50
ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA INFORMACJI.....	54
POWOŁANIE NA ANONIMOWE ŹRÓDŁA.....	54
DANE Z ZEWNĘTRZNYCH ŹRÓDEŁ.....	58
WYPOWIEDZI EKSPERTÓW.....	64
MANIPULACJE W PRZEKAZACH MEDIALNYCH.....	68
KIM JESTEŚMY?.....	71
SPIS TABEL, GRAFIK, WYKRESÓW.....	73
TWÓRCY RAPORTU.....	75

METODOLOGIA

Raport powstał na podstawie bieżącego monitoringu, w którym opisano wybrane tematy powiązane z zagadnieniem społeczności LGBTQ+, uwzględniając manipulacyjne i emocjonalne aspekty przekazów medialnych.

CO BADAMY?

Jednostką analizy dla wolontariusza (przekazem medialnym) jest zawsze jeden zwarty i spójny element wyodrębniony z całego wydania z prasy, informacyjnego serwisu radiowego, telewizyjnego bądź informacyjnego portalu internetowego. Najczęstsze i najbardziej typowe przykłady jednostek analizy, względem których wypełniane są formularze, to: jeden materiał reporterski z telewizyjnego serwisu informacyjnego, jeden artykuł prasowy (bez rozróżniania na dzienniki, tygodniki i miesięczniki), jeden artykuł zamieszczony na portalu internetowym czy jeden radiowy serwis informacyjny (który, wyjątkowo, ze względu na swój krótki charakter traktowany jest jako jedna jednostka analizy).

W JAKI SPOSÓB PRZEPROWADZAMY ANALIZY?

Każdy materiał kodowany jest przez trzech wolontariuszy. W przypadku rozbieżności analiz między wolontariuszami, grupa weryfikatorów INDID powracała do pierwotnych materiałów i rozstrzygała o odpowiednim zakwalifikowaniu odpowiedzi.

Względem każdego badanego przekazu (materiału) medialnego wolontariusze odpowiadali na 14 następujących po sobie pytań wybierając jedną z opcji: „Tak”, „Nie” lub „Nie dotyczy/nie da się ustalić” w dedykowanym, internetowym systemie. Pytania z klucza kodowego dotyczyły:

- zasadności tytułu materiału wobec jego treści (pytanie nr 1),
- określeń oceniających w tytule materiału (pytanie nr 2),
- powoływania się na źródła anonimowe (pytanie nr 3),
- przywołaniu postaci po raz pierwszy tylko i wyłącznie z nazwiska (pytanie nr 4),
- określeń negatywnych względem osoby, podmiotu lub grupy (pytanie nr 5),
- negatywnej prezentacji wizualnej (pytanie nr 6),
- określeń pozytywnych względem osoby, podmiotu lub grupy (pytanie nr 7),
- pozytywnej prezentacji wizualnej (pytanie nr 8),
- zachowywaniu równych standardów w prezentowaniu znajdujących się w nim osób, podmiotów lub grup (pytanie nr 9),
- przywoływaniu danych opartych na źródłach zewnętrznych (pytanie nr 10),
- manipulacji (pytanie nr 11),
- nawoływaniu do nienawiści (pytanie nr 12),
- wypowiedzi tzw. ekspertów-komentatorów (pytanie nr 13),
- oraz głównych obszarach tematycznych badanych materiałów (pytanie nr 14).

W przypadku zaznaczenia odpowiedzi, sugerującej możliwe niepokojące zjawisko, pojawia się dodatkowe pole (lub kilka pól), umożliwiające dodanie opisu konkretnych informacji. Wprowadzający analizy wolontariusze zostają odpowiednio przeszkoleni w celu zapoznania się z tzw. kluczem koderskim, a kolejne etapy szkolenia zakończone są podsumowującymi testami sprawdzającymi wiedzę.

JAK POWSTAŁA BAZA DO TEGO BADANIA?

Dla kodujących przygotowana została baza zgromadzonych materiałów dostępnych do analizy, składająca się z przypadkowo wybranych przekazów największych ogólnopolskich mediów (z prasy, radia, telewizji oraz internetowych serwisów informacyjnych). W każdym momencie wolontariusze mogą także wstawiać do bazy znalezione przez siebie materiały dziennikarskie – istnieje w tej kwestii pełna dowolność, jednak w zakresie dużych ogólnopolskich tytułów medialnych. Z powstających w ten sposób zbiorów danych zespół analityczny INDID stworzył bazę badawczą, w której dane zostały dobrane celowo według interesujących badawczo kryteriów (czasowych i tematycznych).

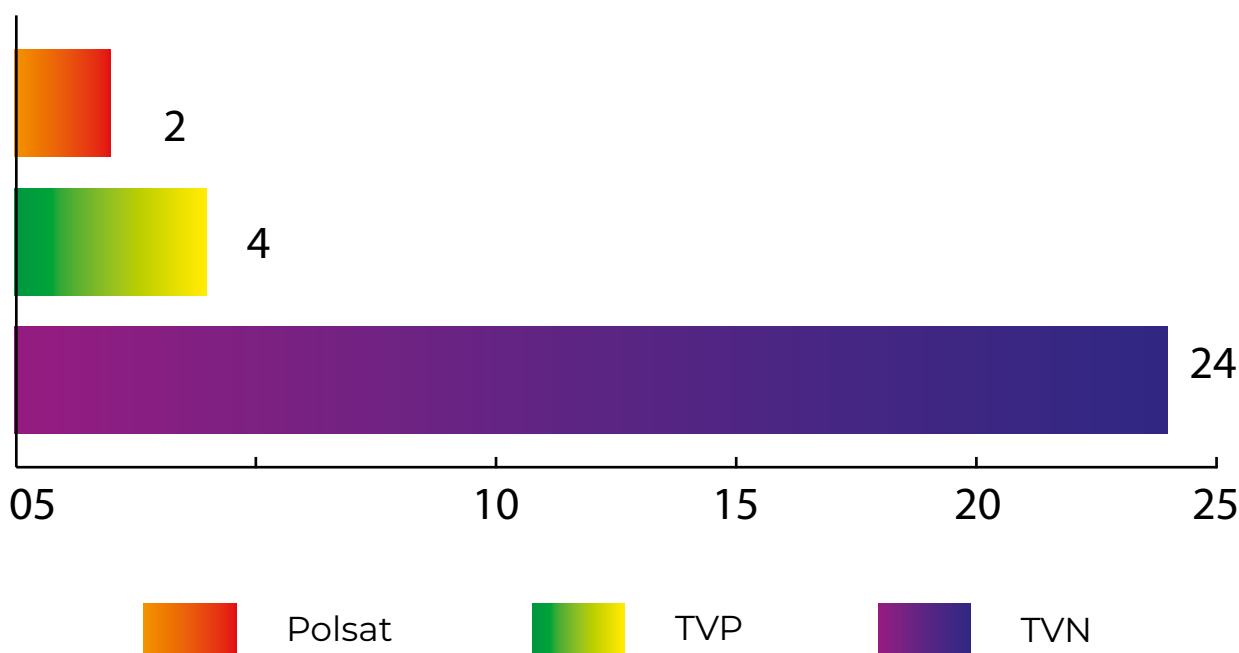
BADANE MATERIAŁY

Ostatecznie, w bazie badania znalazło się 275 materiałów medialnych opublikowanych pomiędzy 4 stycznia 2021 a 22 marca 2023, co stanowi ponad dwa lata aktualnych danych. Do analizy tematyki społeczności LGBTQ+ wykorzystano zgromadzoną bazę badawczą, a pożądane materiały badawcze wyszukiwano zarówno poprzez kategorię „obszar tematyczny” wprowadzaną przez kodujących (m.in. jako „Sytuacja osób LGBTQ+”), jak i poprzez ręczne wyszukiwanie haseł w całej kilkutyśięcnej bazie materiałów. Wyszukiwanie w bazie odbywało się za pomocą różnorodnych słów kluczy typu „LGBT”, „tęczą”, „tęczowe”, „gej”, „lesbijka”, itp.

W bazie znalazły się 132 materiały z 2021 roku, 131 – z 2022 roku oraz 12 – z 2023. Warto jednak mieć na uwadze, że baza do niniejszego badania nie jest wyczerpującą bazą wszystkich materiałów opublikowanych w tym okresie, a stanowi losową próbkę materiałów informacyjnych i publicystycznych z najpopularniejszych mediów w Polsce w tym okresie. Ponieważ nasza baza nie odzwierciedla częstotliwości publikowania materiałów, nie możemy określić jak bardzo temat społeczności LGBTQ+ w Polsce był w tym czasie popularny. Jest on jednak wciąż obecny w polskich mediach i nie traci na znaczeniu, a ze względu na kwestie dotyczące edukacji i szkolnictwa, regulacje unijne czy choćby decyzje podejmowane przez lokalne samorządy – temat wciąż powraca i jest nieodłączną częścią dyskursu polskich mediów.

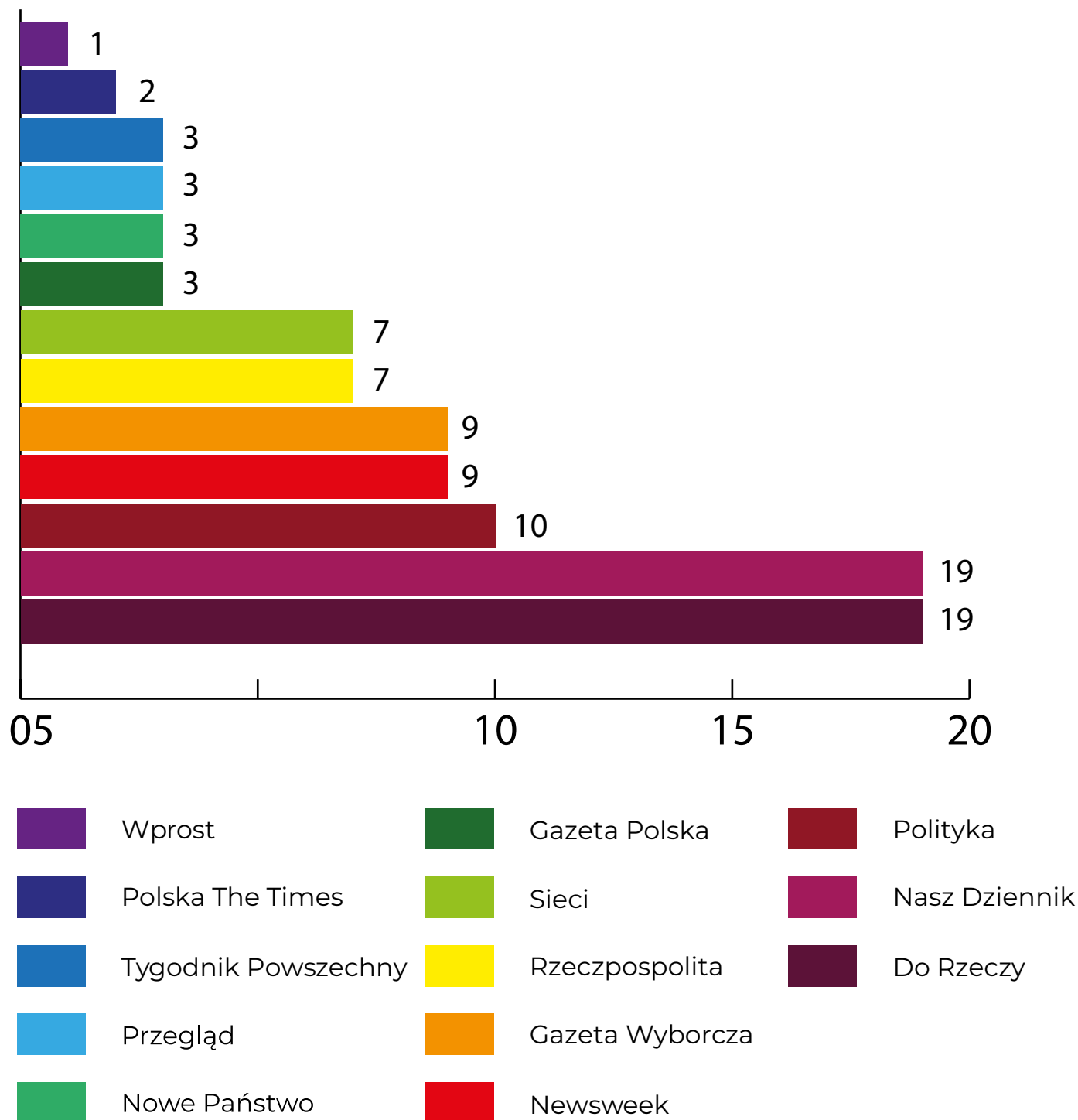
SKĄD POCHODZIŁY BADANE MATERIAŁY?

Najwięcej analizowanych materiałów pochodziło z portali internetowych (148 materiałów, co stanowiło 54 proc. badanych przekazów). W skład bazy wchodziły także materiały z prasy, czyli z gazet i magazynów (95), telewizji (30) oraz z radia (2). Pod względem podziału na formę przekazu najwięcej materiałów znalazło się w publicystyce (146), następnie w newsach (112) i wywiadach (16).

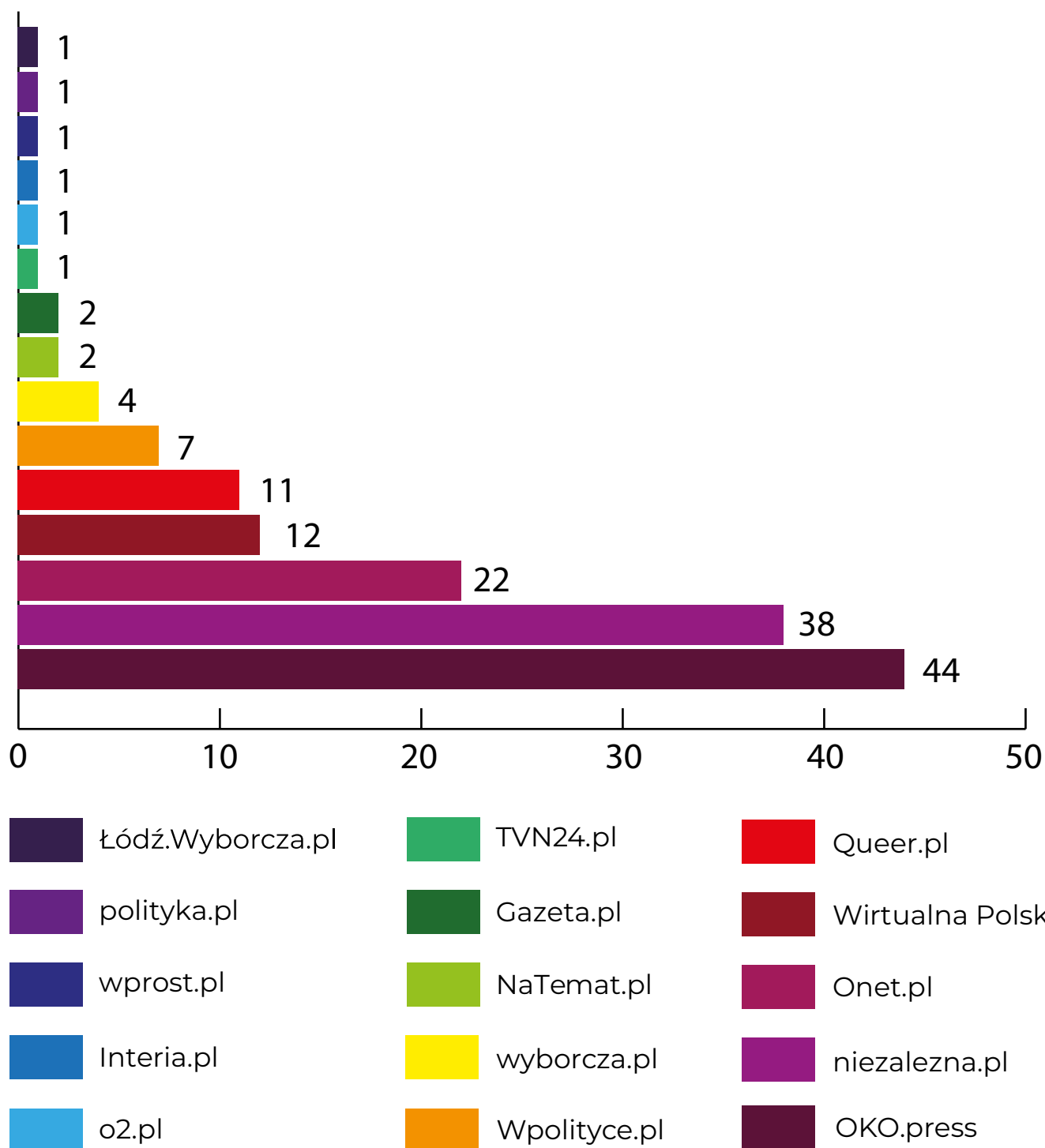
Wykres 1. Rozkład badanych materiałów w podziale na tytuły medialne z telewizji

Źródło: opracowanie własne

Wykres 2. Rozkład badanych materiałów w podziale na tytuły medialne z prasy
Źródło: opracowanie własne

Wykres 3. Rozkład badanych materiałów w podziale na internetowe tytuły medialne

Źródło: opracowanie własne

Najwięcej treści związanych z tematem LGBTQ+ w telewizji pochodziło ze stacji TVN (24 materiały). W przekazach prasowych temat ten najczęściej podnosiły gazety „Do rzeczy” (19 materiałów) oraz „Nasz Dziennik” (19 materiałów). Spośród internetowych artykułów najczęściej znalazło się na stronach OKO.press (44 materiałów), niezależna.pl (38 materiałów) i onet.pl (22 materiały). Ponadto, w przekazach radiowych znalazły się jedynie dwa tematy o tej tematyce – jeden przekaz znalazł się w stacji RMF FM, kolejny w stacji TOK FM.

OBSZARY TEMATYCZNE I WYJĄTKOWE MATERIAŁY

Pośród analizowanych materiałów wyróżniono 19 obszarów tematycznych. Najliczniejszą kategorię stanowiła „Sytuacja osób LGBTQ+” (137), która objęła połowę wszystkich przekazów. Poruszano w jej ramach głównie tematy dotyczące Unii Europejskiej, treści mających charakter edukacyjno-informacyjny, relacji z wydarzeń kulturalnych, spraw w tematyce prawnej oraz kwestii zagranicznych.

Tematem odznaczającym się pośród innych większą liczebnością były „Bieżące wydarzenia polityczne z kraju” (49), przekazy w wielu przypadkach odnosiły się do kwestii wycofywania się samorządów z uchwał o strefach wolnych od LGBT, komentarzy wobec wypowiedzi polityków i ich stanowisk, a także szkolnictwa – w głównej mierze opinii głoszonych przez Ministra Edukacji Przemysława Czarnka.

Trzeci najbardziej liczny obszar tematyczny stanowiła kwestia „Stanu i roli kościoła katolickiego w Polsce” (29), pośród jej treści przywoływane były wypowiedzi abp. Marka Jędraszewskiego, zagadnienia związane z edukacją, a także problemy dotyczące kryzysu wiary. W temacie „Stanu i roli kościoła katolickiego” (2 przekazy) odniesiono się również do sytuacji kościoła w Niemczech.

Pojawiły się także materiały dotyczące sądownictwa (10), mające w większości związek z wyrokami wobec aktywistek i aktywistów. Wyodrębniono oprócz tego mniej liczne tematy z zakresu kultury (6), społeczeństwa (5) – wypowiedzi znanych person i problemów społecznych, islamu i muzułmanów na świecie (4) oraz bieżących wydarzeń ze świata (4).

Pojedyncze przekazy opublikowano w obszarach przyrody, praw kobiet, sportu, kampanii wyborczej, wojny na Ukrainie, szkolnictwa wyższego oraz zmian klimatu.

Wyróżniono również 11 materiałów, w przypadku których nie było możliwe przydzielenie do jednego konkretnego tematu, z racji wielu poruszanych wątków lub nie znaleziono dla nich odpowiedniej kategorii.

MATERIAŁY WYRÓŻNIAJĄCE SIĘ

Ze wszystkich przeanalizowanych materiałów 4 (około 1 proc.) było szczególnie wyeksponowanych. Takie materiały umieszczone były w serwisie informacyjnym jako pierwsze (odnotowano 2 takie materiały) lub były głównym tematem wydania w tytule prasowym (2).

Z całej bazy wyróżniono również 4 (około 1 proc.) materiały, które subiektywnie zostały uznane za wzorcowe: trzy z nich pochodziły z internetu, a jeden z prasy.

Subiektywnie wyróżnione materiały w tej kategorii mają w założeniu dochowywać zasad rzetelności dziennikarskiej, a jednocześnie wyróżniać się na tle innych. Wzorcowymi materiałami są dla nas tylko szczególne treści – te, wyróżniają się na tle innych, są rozbudowane i poprawnie skonstruowane. Materiały uznane za wzorcowe nie mogły więc zawierać zauważalnych form manipulacji.

Tytuł materiału	Autor materiału	Tytuł medialny	Forma przekazu	Data
Jestem nacjonalistyczną lesbijką. Wiem, że bez wolnej Ukrainy nie będę miała żadnych praw [REPORTAŻ]	Ula Idzikowska	OKO.press	Reportaż (dłuższa relacja z jakiegoś wydarzenia)	25.06.2022
Mariusz Szczygieł: „Nie umiem mówić publicznie, że jestem gejem”. Lista 172 polskich coming outów	Mariusz Kurc	OKO.press	Publicystyka (felieton, opinie)	03.06.2022
Ofiary zakonnika ujawni - ją. "Gwałcił i wykrzykiwał na cały głos grzechy" [WYWIAD]	Artur Nowak	Onet.pl	Wywiad	21.03.2021
KLIN KLIMATYCZNY	Edwin Bendyk	Polityka	Publicystyka (felieton, opinie)	21.04.2021

Tabela 1. Spis materiałów dziennikarskich pochodzących z bazy badawczej subiektywnie uznanych w za wzorcowe

Źródło: opracowanie własne

Subiektywnie wyróżnione materiały w tej kategorii mają w założeniu dochowywać zasad rzetelności dziennikarskiej, a jednocześnie wyróżniać się na tle innych. Wzorcowymi materiałami są dla nas tylko szczególne treści – te, wyróżniają się na tle innych, są rozbudowane i poprawnie skonstruowane. Materiały uznane za wzorcowe nie mogły więc zawierać zauważalnych form manipulacji.

ZESTAWIENIE WYNIKÓW

Wyniki odpowiedzi na pytania z klucza kodowego w stosunku do 275 analizowanych materiałów (kodowanych przez przeszkolonych wolontariuszy i sprawdzonych przez weryfikatorów) zaprezentowane zostały w poniższej tabeli.

Treść pytania	Tak	Nie	Nie dotyczy
1. Czy tytuł materiału medialnego jest uzasadniony jego treścią?	261	7	7
2. Czy w tytule materiału pojawiają się określenia oceniające?	147	121	7
3. Czy w materiale znalazło się powołanie się na anonimowe źródła?	47	228	0
4. Czy w materiale odnotowano sytuację polegającą na przywołaniu jakiejś osoby po raz pierwszy tylko i wyłącznie z nazwiska?	85	190	0
5. Czy w materiale pojawia/ją się słowne określenia/e negatywne względem jakiejś osoby/podmiotu/grupy?	238	37	-
6. Czy w materiale pojawia się negatywna prezentacja wizualna kogoś lub czegoś?	54	199	22
7. Czy w materiale pojawia/ją się słowne określenie/a pozytywne względem jakiejś osoby/podmiotu/grupy?	93	182	-
8. Czy w materiale pojawia się wyraźnie pozytywna prezentacja wizualna kogoś lub czegoś?	28	225	22
9. Czy twórca materiału stosuje różne standardy w prezentowaniu znajdujących się w nim osób/podmiotów/grup?	100	173	2
10. Czy w materiale pojawia się przywołanie konkretnych danych opartych na źródłach zewnętrznych?	55	220	-

11. Czy w materiale pojawia się jakakolwiek forma manipulacji?	43	232	-
12. Czy materiał nawołuje do nienawiści wobec jakiegokolwiek osoby/grupy?	32	243	-
13. Czy w materiale przytoczona/e została/y wypowiedź/i tzw. eksperta-komentatora (ekspertów-komentatorów)?	83	1875	-
14. Czy w materiale można wyróżnić jego główny obszar tematyczny?	271	4	-

Tabela 2. Zestawienie odpowiedzi na 14 głównych pytań z klucza kodowego badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

Analizowane materiały zdecydowano się podzielić na kilka jednostek tematycznych, w obrębie których omówione zostaną najważniejsze spostrzeżenia.

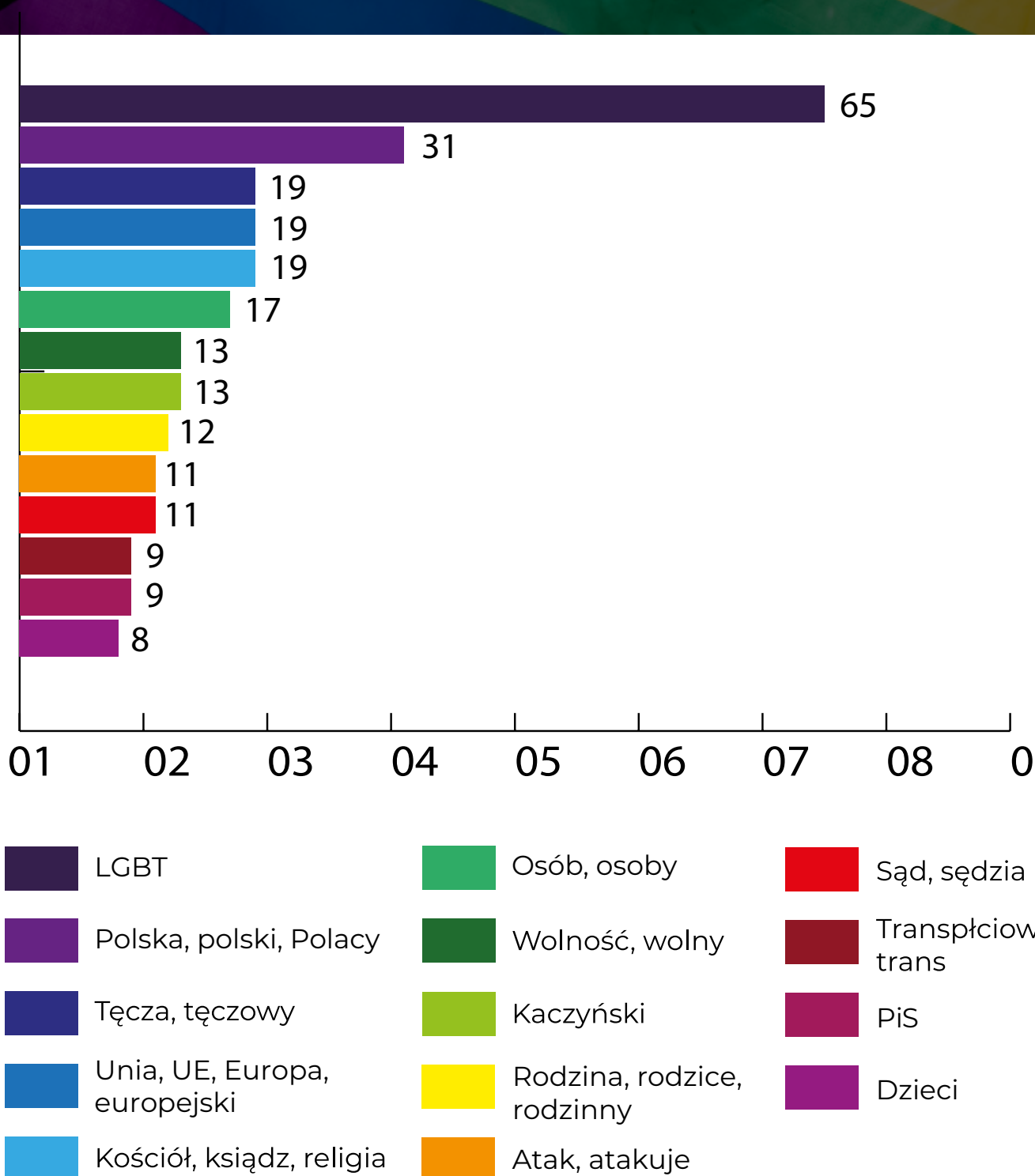
ANALIZA TYTUŁÓW BADANYCH MATERIAŁÓW

Do najszerszego grona odbiorców dociera zwykle jedynie krótki fragment medialnego materiału – krótki, ale esencjonalny w swojej formie. Tytuł, o którym mowa, uznaje się za kluczowy element medialnej narracji. Element zwykle nieodłączny, który może nieść duży ładunek emocjonalny i pozostać w pamięci odbiorcy dłużej niż treść tego materiału.

SŁOWA POJAWIAJĄCE SIĘ W TYTUŁACH

W analizowanych mediach obok tematu LGBTQ+ pojawiały się m.in. wątki Polski, tęczy, Unii Europejskiej, Kościoła, wolności, rodziny, ataków, polityków oraz sądownictwa. Najczęściej używanymi słowami były: „LGBT” – w 65 tytułach, słowa związane z Polską – 31 razy, z tęczą, religią, Europą i Unią – po 19 razy. Często pojawiały się również słowa: Kaczyński, Czarnek, wolność/wolny, anty-LGBT, dyskryminacja, ideologia, rodzina, małżeństwo, dzieci itd.

Tytuły medialne najczęściej skupiały się na tym kto i w jaki sposób wypowiada się o tej społeczności, a także odnosiły się do bieżącej sytuacji politycznej, m.in. wyrok dotyczący zatrzymań po akcjach protestacyjnych. Warto zwrócić uwagę na to, że w zestawieniu nie pojawiły się słowa „lesbijka” i „gej”. Wśród wszystkich badanych tytułów wystąpiły one tylko dwukrotnie, w tym raz zostały użyte w negatywnym kontekście: *Geje i lesbijki na ulicach Warszawy. Dla Trzaskowskiego to dowód na "europejskość" Polaków* (niezależna.pl, 24.06.2022). Może to świadczyć o tabu istniejącym wciąż wokół tego tematu i lęku przed oficjalnym nazewnictwem – łatwiej jest w mediach mówić o „osobach LGBT”, „tęczowych rodzinach” czy „ideologii”.

Wykres 4. Liczba najczęściej występujących słów w tytułach badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

Politycy wielokrotnie byli obiektem zainteresowania mediów przy temacie związanym ze społecznością LGBTQ+. Oto najczęściej wspominani w tytułach politycy:

1. Jarosław Kaczyński – wystąpił w 13 tytułach. Pojawiał się głównie w kontekście krytycznych wypowiedzi wobec osób transpłciowych czy LGBTQ+ (takich rozdzielnych określeń używano w tytułach). Przedstawiany był jako ignorant, prześmiewca i hejter, nierzadko powiązywany ze środowiskiem prorosyjskim. Trzykrotnie wspomniano o tym, że Kaczyński „rechocze” w odpowiedzi na postulaty tego środowiska.
2. Przemysław Czarnek – przywoływany 7 razy. Często wspomniany i krytykowany w związku z działaniami jako minister edukacji, w tym kontrowersjami wokół edukacji seksualnej i „ideologii” LGBTQ+ w szkołach.
3. Rafał Trzaskowski – wspomniany 6 razy w kontekście pozytywnej działalności na rzecz osób LGBTQ+ oraz równości, zwłaszcza w Warszawie. Głównie jest obiektem krytyki, lecz stawia się go także w roli ważnego komentatora wydarzeń związanych z tym środowiskiem.
4. Kaja Godek – pojawiła się 3 razy w kontekście walki ze środowiskiem LGBTQ+, homofobicznych projektów i rozpraw sądowych.

Wachlarz przywoływanych aktorów społecznych był jednak szerszy. W szczególności warto przywołać różnorodność pojawiających się państw. Najczęściej wspomnianym – była Polska, bowiem materiały pochodziły z polskich mediów i zazwyczaj do polskiej sytuacji się odnosiły. Jednak wielokrotnie wspomniano o sytuacji w innych państwach. Poniżej przedstawiono wymieniane w tytułach kraje i kontekst, w jakim je osadzano:

1. Stany Zjednoczone były wspomniane w kontekście małżeństw jednopłciowych i decyzji administracji prezydenta Bidena.
2. Węgry krytykowano za postawę anti-LGBT, porównywano ich do neonazistów i posądzano o „węgierską krucjatę” wobec osób nieheteroseksualnych.
3. Ukrainę wspomniano w kontekście sytuacji na Ukrainie oraz praw osób LGBTQ+.
4. Rumunię przywoływano w kontekście zawarcia małżeństwa jednopłciowego.
5. Litwa była wspomniana w kontekście decyzji dotyczących związków partnerskich.

W kwestii słów występujących w tytułach interesujące jest również słowotwórstwo zastosowane w przypadku prefiksów „homo-„ i „anty”.

Homo: homolobby, homofobus, homofobiczny, homoseksualizm, homofob, serki homo, homoseksualność

- Słowa „homoseksualizm”, „homoseksualność”, „homofobiczny” i „homofob” są w powszechnym użyciu, jednak ciekawe jest słowotwórstwo zastosowane m.in. w przypadku „homofobus” – oznacza pojazd wożący transparenty z hasłami anty-LGBT. Słowotwórstwa użyto też w słowie „homolobby”. To określenie budzi negatywne skojarzenia i zawęża definicję środowiska LGBTQ+ do grupy wywierającej na władzę wpływ we własnym interesie. Z kolei fragment o „serkach homo” było prześmiewczym komentarzem wycelowanym w stronę ich przeciwników.

Anty: antywartości, uchwały anty-LGBT, referendum anty-LGBT, stanowiska anty-LGBT, antypolski, antypolonizm, antysemityzm

- Słowo „anty-” było łączone przede wszystkim z Polską i LGBT. Jako „antypolskie” opisywano w mediach prawicowych całe środowisko LGBT, dodatkowo prezentujące swoje „antywartości”. Natomiast określenie „Anty-LGBT” odnosiło się do ustaw, uchwał i stanowisk dotyczących głównie „stref wolnych od LGBT”. Warto również zwrócić uwagę na to, w jaki sposób w materiałach odnoszono się do słów „tęczą” i „ideologia”:

Tęczą: tęcza szkoła, opary tęczy, tęcze rodziny, tęcze koszulki, tęcza flaga, tęcze jednorożce, tęcza bajeczka, tęcze Maryjki, tęczy stadion, tęczy antypolonizm

- „Tęcza” często była używana w tytułach w znaczeniu neutralnym i pozytywnym – „tęcza rodzina” czy „tęcza flaga”. Jednak zdarzały się też konstrukcje negatywne, prześmiewcze, ironiczne oraz zaznaczające ingerencję LGBTQ+ m.in. w społeczeństwo, szkolnictwo czy przemysł filmowy: „opary tęczy”, „tęczy antypolonizm”, „tęcze jednorożce” czy „tęcza bajeczka”. Takie określenia traktują to środowiska w sposób wrogi i dziecinny, odbierając im powagę.

TEMATY Z TYTUŁÓW, W RAMACH KTÓRYCH PORUSZANO KWESTIĘ LGBTQ+

Walka polityczna – 94 tytułów

Tytuły nacechowane politycznie dotyczyły m.in. kwestii decyzji prawnych podejmowanych w stosunku do osób LGBTQ+ w Polsce i innych krajach, wyroków, ustaw oraz stref anty-LGBT. Tytuły te często poruszały wypowiedzi i zachowania polityków. Media wspierające rząd powiązywały społeczność LGBTQ+ z dyskursem lewicowym, traktując ją samą jako groźną siłę polityczną. Odnosiły się prześmiewczo do polityków popierających LGBTQ+. Natomiast politycy sprzeciwiający się tej społeczności byli piętnowani przez media opozycyjne i pozostałe. Wymieniano ich obraźliwe wypowiedzi, negatywnie komentowano ich postawę, zachowania oraz poglądy.

Tak duże powiązanie tych dwóch tematów może świadczyć o ich wzajemnej zależności. Z jednej strony los osób LGBTQ+ w dużej mierze zależy od polityków: stanowionego przez nich prawa, wygłaszanych publicznie wypowiedzi i podejmowanych przez nich decyzji. Z drugiej strony, temat LGBTQ+ służy politykom do przepychanek, pogłębiania społecznej i politycznej polaryzacji. Jest wykorzystywany jako narzędzie w celu ośmieszenia przeciwnej strony lub odebrania jej powagi.

W obronie religii – 31 tytułów

Tytuły łączące temat LGBTQ+ i religii dotyczyły m.in. sporów ideologicznych i światopoglądowych, ataków na to środowisko ze strony Kościoła oraz wypowiedzi księży na ten temat. Kwestie wywołujące konflikt między tymi środowiskami były: aborcja, homoseksualność, narzucanie swoich wartości, łączenie symboli religijnych z symbolem tęczy. Media opozycyjne podkreślały hegemonię Kościoła, jego bezkarność i kontrowersyjność poglądów. Natomiast media przychylne rządowi wskazywały na ataki ze strony środowiska LGBTQ+ i jego zły wpływ na społeczeństwo, zwłaszcza dzieci.

Współwystępowanie ze sobą tych tematów może wynikać z silnej odmienności światopoglądowej obu środowisk prowadzącej do konfliktów – obie społeczności próbują się

nawzajem zwalczyć i osłabić w obawie o przetrwanie własnych idei. Częste odniesienia do Kościoła mogą być również związane z zażyłością w relacji Kościoła z państwem. Społeczność LGBTQ+, chcąc poprawić swoją sytuację w Polsce, oprócz polityków zmierza się z wpływowymi przedstawicielami religijnymi utrudniającymi i krytykującymi m.in. legalizację związków jedнопłciowych.

Tęczowe rodziny – 12 materiałów

Zainteresowanie mediów rodzinami LGBTQ+ pojawia się zazwyczaj, kiedy do debaty publicznej powraca kwestia równości małżeńskiej, czy związków partnerskich. Te o treściach pozytywnych, zazwyczaj przekazywały informacje o kolejnych zawieranych związkach małżeńskich przez pary tej samej płci poza granicami Polski, zwiększającym się poparciem społecznym, czy też o przełomowych decyzjach – jak w przypadku Narodowego Spisu Powszechnego. Przykładowo w tytule *Historyczne poparcie dla tęczowych rodzin. Stajemy się otwarci, gdy wiemy, że takie rodziny istnieją* (OKO.press, 23.05.2022), określenie „tęczowa rodzina” zostało użyte jako wyraz wsparcia i uznania różnorodności rodziców i rodzin w społeczności LGBTQ+.

Pojawiły się również tytuły krzywdzące i odbierające nadzieję na poprawę sytuacji. Dotyczyły one zarówno decyzji instytucji państwowych, jak i wypowiedzi polityków – słowa Jarosława Kaczyńskiego, czy też zarzuty stawiane przez Radosława Sikorskiego. Należy przywołać chociażby tytuł *Dzieci w tęczowych rodzinach jak psy i koty? Tak to widzi Kaczyński* (OKO.press, 15.10.2022), który przytacza słowa z wypowiedzi Jarosława Kaczyńskiego. Język jakim się posługiwano w tytułach nie zawsze wskazywał na zrozumienie istotności i powagi kwestii, czasami miał wręcz prześmiewczy charakter.

Strefy wolne od LGBT – 9 materiałów

Ponadto warto przywołać wątek „stref wolnych od LGBT”, który wielokrotnie przewijał się przez tytuły analizowanych materiałów. Uchwała ta wzbudzała zainteresowanie mediów niezależnie od tego, czy sprzyjały rządowi czy opozycji, przy czym można było zaobserwować pewne tendencje. Media sprzyjające opozycji częściej i chętniej mówiły o skutkach z jakimi wiązało się poparcie uchwały, wyrokach zapadających w trakcie procesów toczonych przez aktywistów oraz późniejszym wycofaniu

się kolejnych samorządów z wprowadzonych uchwał. Media sprzyjające rządowi oraz pozostałe (nie opowiadające się po żadnej ze stron) swoją uwagę kierowały na apelacje ze strony polityków. Zazwyczaj miały one na celu zachęcenie do podtrzymania statusu „strefy wolnej od LGBT”, czy nie uleganie presjom finansowym.

Wyjątkowe tytuły

Omawiając wątek tematyczny warto wskazać jeszcze na kilka tendencji, które pojawiły się w poszczególnych tytułach.

Wykorzystywanie powiązań z Rosją i porównań do Putina, by zdyskredytować opisywaną osobę było obecne np. w: *Rodzic 1, rodzic 2. O płci mówią jednym językiem z Putinem. Kto? Kaczyński, Czarnek i skrajna prawica* (OKO.press, 03.10.2022), *Można powiedzieć, że Kaczyński realizuje rosyjski plan* (wyborcza.pl, 20.03.2021).

Użycie tematu komunizmu w skrajnie odmiennych kontekstach: jako „ideologii” pokrewnej LGBTQ+ i jako źródła prześladowań osób LGBTQ+ było obecne m.in. w:

- *Prof. Legutko: Nie po to wyzwoliliśmy się z komunizmu, żeby 30 lat później wpaść w lewicowy despotyzm* (wpolityce.pl, 27.11.2021);
- *Orban broni nowej ustawy: To w komunistycznych Węgrzech prześladowano homoseksualistów* (niezalezna.pl, 23.06.2021).

Umyślna niepoprawna odmiana imienia, odbierająca mu powagę i wskazująca na dziwność wystąpiła w *Lewicowa resocjalizacja? Atak na furgonetkę pro-life. "Margotowi" pomagał doktorant UW* (niezalezna.pl, 25.07.2022).

Ponížanie poprzez kwestionowanie sprawności intelektualnej i nadawanie osobie atrybutów zwierzęcych odnotowano w tekstach przywołujących słowa Jarosława Kaczyńskiego np. *„Do wpół do szóstej byłem mężczyzną, teraz jestem kobietą”. Kaczyński rechocze, osoby transpłciowe cierpią* (OKO.press, 25.06.2022), *Niebinarni: kim są, jak żyją. Tekst, którego nie zrozumie Jarosław Kaczyński* (polityka.pl, 27.07.2022).

Użycie cudzysłowu do odebrania powagi i obśmiania tematu odnotowano m.in. w materiałach:

- *Lewicowa resocjalizacja? Atak na furgonetkę pro-life. "Margotowi" pomagał doktorant UW* (niezalezna.pl, 25.07.2022);
- *Geje i lesbijki na ulicach Warszawy. Dla Trzaskowskiego to dowód na "europejskość" Polaków* (niezalezna.pl, 24.06.2022);
- *Antywartości w "tęczowych szkołach"* (Do rzeczy, 06.02.2023).

Pośród analizowanych tytułów materiałów zazwyczaj mówiono o społeczności LGBTQ+ rozumianej jako całość. O ile odnotowano zaledwie kilkukrotne użycie słów „gej” czy „lesbijka” (i ich pochodnych), to w całej bazie nie znalazł się ani jeden tytuł wspominający o osobach biseksualnych. Dziewięciokrotnie zauważano użycie określenia „osoby transpłciowe”, trzykrotnie – „niebinarni”, dwukrotnie – „gej” oraz „lesbijka” i trzykrotnie „małżeństwa jednopłciowe”.

OKREŚLENIA OCENIAJĄCE Z TYTUŁÓW

Tytuły badanych materiałów najczęściej skupiały się na tym, kto i w jaki sposób wypowiada się o osobach LGBTQ+. Odnosiły się także do bieżącej sytuacji politycznej, m.in. wyroków dotyczących zatrzymań po akcjach protestacyjnych. Często jednak tytuły miały charakter oceniający. Wśród 268 materiałów opatrzonych tytułem mniej niż połowa (121) była wolna od określeń oceniających.

Określeń nacechowanych emocjonalnie i narzucających pewien pogląd na sprawę użyto w 147 tytułach (niecałe 55 proc.). Wśród nich dominowały te o negatywnym wydźwięku, często nacechowane agresją. Tytułów nieprzychylnych (zawierających w różnych odmianach słowa takie jak: atak, ideologia, szkodliwy, cenzuruje, antywartości, wyśmiał) było prawie 70. Z kolei tytułów pozytywnych (mówiących o otwartości, wsparciu, sukcesach) było zaledwie 23. Oznacza to, że w tytułach polskich mediów przeważa krytyczne i wrogie nastawienie do społeczności LGBTQ+.

Warto spojrzeć na tytuły przez pryzmat rodzaju mediów:

- Media faworyzujące rządzących – 60 na 100 tytułów (60 proc.) zawierało określenia oceniające;
- Media faworyzujące opozycję – 59 na 118 tytułów (50 proc.) zawierało określenia oceniające;
- Media pozostałe – 28 na 57 tytułów (49 proc.) zawierało określenia oceniające.

Określenia oceniające najczęściej były stosowane przez media faworyzujące rządzących i zazwyczaj okazywały się one krzywdzące wobec środowiska LGBT. Przykłady takich określeń to: atak, haniebnny, obrzydliwy, demoralizujący, dyktando gender, genderowa cenzura, tęczyowy antypolonizm, totalna ideologia, homolobby.

Tytułów zawierających określenia pozytywne było znacznie mniej. Odnosiły się one przede wszystkim do rosnącej akceptacji dla osób LGBTQ+ i pojawiały się głównie w tytułach materiałów pochodzących z mediów sprzyjających opozycji. Przykłady takich określeń to: niespotykana otwartość, historyczne poparcie, queerowe divy, życzliwość, przełomowy wyrok, ukłon w stronę osób LGBT.

Jak w tytułach przedstawiane jest środowisko LGBTQ+?

Środowisko LGBTQ+ w tytułach medialnych jest przedstawiane na 3 sposoby: negatywnie (jako ideologia, lobby, osoby atakujące, narzucające swoje poglądy, zde-moralizowane), pozytywnie (jako środowisko zyskujące coraz większe poparcie) i jako ofiary (np. ataków, dyskryminacji, niesprawiedliwości). Poniżej podano przykłady takich opisów z każdej kategorii:

Przedstawienie negatywne:

Środowisko LGBTQ+ było przedstawiane negatywnie w większości przez media faworyzujące stronę rządzącą. W tytułach pojawiały się określenia ośmieszające, umniejszające, poniżające, odbierające powagę, wskazujące na dziecinność i dziwność, jak np.:

- *Tęczowa bajeczka* (niezalezna.pl, 21.06.2022);
- *Lewicowa resocjalizacja? Atak na furgonetkę pro-life. "Margotowi" pomagał doktorant UW* (niezalezna.pl, 25.07.2022);

- *Na Ukrainie wojna, a Biedroń pyta Zełenskigo o... LGBT. Ma pretensje, że osoby transpłciowe muszą bronić ojczyzny* (niezalezna.pl, 01.06.2022);
- *Lobby LGBT chce wykorzystać mistrzostwa w piłce nożnej. Mszczą się za nową węgierską ustawę* (niezalezna.pl, 20.06.2021);
- *Geje i lesbijki na ulicach Warszawy. Dla Trzaskowskiego to dowód na "europejskość" Polaków* (niezalezna.pl, 24.06.2022);
- *Ideologiczny eksperyment* (Nasz Dziennik, 06.02.2023).

Wizerunek osób LGBTQ+ budowano wręcz na wzór dyktatury, zagrażającej siły polityczno-ideologicznej, wskazując na agresję i pogwałcenie norm. Używano do tego słów „totalna ideologia”, „cenzura”, „wdziera się”, „zakładnicy”, „pod dyktando” m.in. w tytułach:

- *Na służbie totalnej ideologii* (niezalezna.pl, 26.06.2022);
- *Pod dyktando gender* (Nasz Dziennik, 21.01.2023);
- *Genderowa cenzura i unijne pieniądze* (Nasz Dziennik, 24.11.2022);
- *Ideologia LGBT wdziera się do sportu. Zawodnicy odmówili gry w tęczowych koszulkach* (niezalezna.pl, 25.07.2022);
- *ZAKŁADNICY LEWICOWEJ POPRAWNOŚCI* (TVP, 04.05.2021).

Wskazywano również na negatywny wpływ i szkodliwość społeczności LGBTQ+ na chrześcijaństwo czy dzieci, jak np. w: *Obrzydliwy podręcznik demoralizujący dzieci zostanie wycofany. Sędzia: trudno będzie naprawić szkody* (niezalezna.pl, 24.06.2021), *Czarnek o atakach na chrześcijaństwo: „Sieją spustoszenie w umysłach dzieci. Trzeba je powstrzymać”* (niezalezna.pl, 07.03.2023).

Ponadto środowisko LGBTQ+ stawiano w opozycji do „normalnych” wartości i polskości: *Antywartości w "tęczowych szkołach"* (Do rzeczy, 06.02.2023), *Tęczowy antypolonizm* (Do rzeczy, 12.04.2021).

Przedstawienie pozytywne:

Pozytywne przedstawienie społeczności LGBTQ+ miało miejsce rzadko i pojawiało się głównie w mediach faworyzujących opozycję. Dotyczyło głównie sukcesów i optymistycznych wieści związanych ze środowiskiem LGBTQ+, wzrostu poparcia, życzliwości oraz otwartości:

- *Przełomowy wyrok karny ws. homofobusów. Twórca kampanii nienawiści wobec osób LGBT przegrywa* (OKO.press, 22.03.2023);
- *Czy w szkole jest miejsce dla transpłciowych nauczycieli? Niespotykana otwartość Polek i Polaków* (OKO.press, 21.11.2022);
- *Historyczne poparcie dla tęczyowych rodzin. Stajemy się otwarci, gdy wiemy, że takie rodziny istnieją* (OKO.press, 23.05.2022);
- *Kto wspiera LGBT? Na prowincji tęczyowa flaga skłóca jak barwy klubowe, ale Polacy są bardziej życzliwi niż się wydaje* (OKO.press, 16.07.2022);
- *Stare prawo, lecz prawo. Tak idee Rzymian pomogły aktywistom LGBT+ wygrać z Kają Godek* (OKO.press, 16.08.2022).

Pojawiły się także nieliczne przypadki pochwały w stronę środowiska LGBTQ+, takie jak: *Dziś Dzień Matki, posłuchajmy "Born This Way"! - queerowe divy, które uwielbiamy* (Queer.pl, 26.05.2021), *Nowe klocki Lego. Ukłon w stronę osób LGBT. Bo "Wszyscy są niesamowici"* (Wirtualna Polska, 21.05.2021)

Przedstawienie jako ofiary:

Spółeczność LGBTQ+ w narracji mediów sprzyjających rządowi była stawiana w roli napastnika. Z kolei media związane z opozycją budowały wizerunek osób LGBTQ+ jako pokrzywdzonych, zagrożonych i dyskryminowanych. Tytuły wskazywały na zewnętrzną agresję wobec środowiska:

- *Cała Rosja niedługo będzie Czeczenią. Nowe polowanie na ludzi LGBT+* (Wirtualna Polska, 25.06.2022);
- *Ataki na osoby LGBT. Trzaskowski wzburzony. Mocny apel* (o2.pl, 21.03.2021);
- *„Uciekaj, inaczej cię zabiję!” Przemoc wobec LGBT w Polsce – wstrząsający raport Amnesty International* (OKO.press, 19.07.2022);

- *Dziennikarz TVP chciał zrobić materiał o tragicznie zmarłej przyjaciółce Anny Strzałkowskiej, żeby zaatakować LGBT (Queer.pl, 27.05.2021).*

Tytuły wzbudzały też litość i współczucie, wskazując na cierpienie tej grupy:

- *Osoby transpłciowe wygodnym celem politycznym – niewidzialne i pozbawione wsparcia społecznego [WYWIAD] (OKO.press, 06.08.2022);*
- *Stowarzyszenie LGBT+ Grupa Stonewall wyrzucone z lokali, które prowadzi w Poznaniu. "To dla nas ogromny szok" (wyborcza.pl, 24.09.2022);*
- *„Do wópół do szóstej byłem mężczyzną, teraz jestem kobietą”. Kaczyński rechocze, osoby transpłciowe cierpią (OKO.press, 25.06.2022).*

Obnażanie przeciwników LGBTQ+:

Z jednej strony podmiotem oceniających określić było środowisko LGBTQ+, ale z drugiej – jego przeciwnicy. Media sprzyjające opozycji podkreślały ataki i akty dyskryminacji, wskazując na ich autorów:

- *Burza w Sejmie. Padły słowa o samobójstwach wśród dzieci LGBT. Posłowie PiS zareagowali prześmiewczo (Wirtualna Polska, 23.06.2021);*
- *TVP zapłaci za homofobiczny reportaż Inwazja. Sąd: Mógł mieć wpływ na decyzje wyborcze (OKO.press, 21.11.2022);*
- *Tomasz Terlikowski o homofobicznym projekcie Godek: Społecznie niedopuszczalny i szkodliwy (Gazeta.pl, 29.10.2021).*

W niektórych tytułach stosowano ostrą krytykę wobec osób sprzeciwiających się osobom LGBTQ+, cytowano i uszczypliwie komentowano ich nieprzychylnie wypowiedzi. Mocne słowa wymierzone były przede wszystkim w Jarosława Kaczyńskiego:

- *Rodzic 1, rodzic 2. O płci mówią jednym językiem z Putinem. Kto? Kaczyński, Czarnek i skrajna prawica (OKO.press, 03.10.2022);*
- *Niebinarni: kim są, jak żyją. Tekst, którego nie zrozumie Jarosław Kaczyński (polityka.pl, 27.07.2022);*
- *Dzieci w tęczowych rodzinach jak psy i koty? Tak to widzi Kaczyński (OKO.press, 15.10.2022);*
- *Prezes PiS atakuje osoby transpłciowe. Trzaskowski: zamiast pochylić się nad tymi dziećmi, Kaczyński rechocze (TVN24.pl, 04.07.2022).*

UZASADNIENIE TYTUŁU W TREŚCI MATERIAŁU

Badane tytuły sprawdzano także pod kątem przypadku zbyt pochopnych/nieuprawnionych wniosków sformułowanych w tytule, w porównaniu z treścią całego materiału medialnego. Spośród 275 badanych materiałów tytuł zawierało 268, z czego 261 pokrywało się z treścią materiału medialnego. Łącznie odnotowano więc 7 przypadków (2,5 proc.) użycia nieuzasadnionego tytułu. Większość z nich pojawiło się w prasie (5) i/lub w mediach faworyzujących stronę rządzącą (6). Były to:

- *Sztuka nie potrzebuje politycznego zabarwienia* (Do rzeczy, 26.06.2022);
- *Środa „jak pijany wuj na weselu”. Komentatorzy z prawa i lewa nie mają litości* (niezależna.pl, 18.06.2022);
- *PRYZWOLENIE NA AGRESJĘ?* („Wiadomości” TVP, 23.06.2022);
- *Ratujmy Polskę* (Nasz Dziennik, 22.07.2022);
- *Zmasowany atak na Polskę* (Nasz Dziennik, 12.03.2021);
- *Drugi zamach na papieża* (Nasz Dziennik, 21.11.2022);
- *Płeć w Kościele* (Tygodnik Powszechny, 21.05.2022).

Przykładowo artykuł *Zmasowany atak na Polskę* (Nasz Dziennik, 12.03.2021) opisywał projekt rezolucji i skutki z nim związane, który został ogłoszony w Parlamencie Europejskim, a także przedstawiona została sytuacja w Polsce dotycząca modelu tradycyjnej rodziny. Tytuł wskazuje, jakoby Polsce miało grozić niebezpieczeństwo, jakieś zagrożenie. W artykule w opisie „ataku” znajdziemy jedynie informacje o oskarżeniu. Tytuł jest wyolbrzymiony i nie znajduje uzasadnienia w treści.

Z kolei materiał *Płeć w Kościele* (Tygodnik Powszechny, 21.05.2021) dotyczy zawierania związków homoseksualnych oraz problemu ich akceptacji przez kościół. Zostaje przedstawiona postać biskupa Georga Bätzinga, któremu zarzucona jest chęć przypodobania się światu. Czytając tytuł odbiorca mógłby spodziewać się, iż artykuł opisuje podział obowiązków i funkcji w kościele ze względu na płeć, że będzie mówił o roli kobiet, które ze względu na płeć mają ograniczony dostęp do kluczowych ról i stanowisk w strukturach kościelnych. Artykuł dotyczy jednak zawierania związków homoseksualnych, przez co tytuł jest niepołączony z jego przekazem.

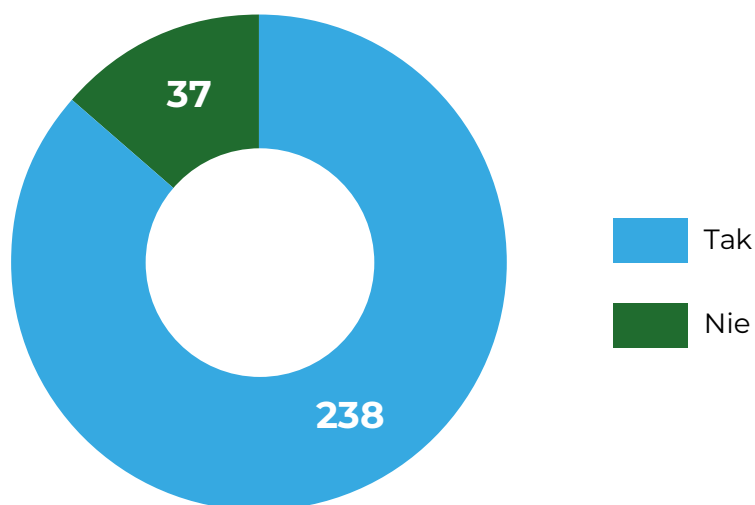
Powyżej wskazane tytuły zostały zaliczone do tej kategorii z kilku powodów: stanowiły „clickbait”, nie nawiązywały bezpośrednio do treści materiału, nie stanowiły adekwatnej zapowiedzi materiału, narzucały pochopne, nieuzasadnione wnioski, wprowadzały w błąd czy hiperbolizowały sytuację. Takie tytuły miały za zadanie zwrócić uwagę czytelnika, a nie oddawały jego treści.

PRZEDSTAWIENIA OSÓB LGBTQ+ W MEDIACH

Media mają wpływ na kształtowanie opinii publicznej poprzez kreowanie narracji i prezentowanie wydarzeń w określony sposób. Odbywać może się to zarówno za pomocą pozytywnych, jak i negatywnych określeń, a także przedstawień wizualnych. Media, polaryzując społecznie i politycznie polską scenę publiczną, mogą używać negatywne słowa, sugestywne zdjęcia, grafiki czy wideo w odniesieniu do swoich „przeciwników”, aby podkreślić różnice i wzmocnić niechęć wobec niektórych jej podmiotów. Równie ważne jest używanie pozytywnych określeń i obrazów w celu umocnienia przekonań swojej własnej grupy odbiorców.

SŁOWNE NEGATYWNE OKREŚLENIA

Media walcząc o uwagę czytelników, słuchaczy czy widzów, decydują się na używanie kontrowersyjnych lub negatywnych określeń. Dzięki temu, możliwe utrzymanie swoich odbiorców przy większej liczbie publikowanych materiałów i na dłuższy czas, a także pozyskanie nowych, co może prowadzić do większego zasięgu czy zaangażowania. Używanie negatywnych określeń w odniesieniu do niesprzyjającej stronie politycznej może służyć utrwalaniu określonej narracji i budowania pożądanego (negatywnego) wizerunku.

Wykres 5. Czy w materiale pojawia/ją się słowne określenia/negatywne względem jakiejś osoby/podmiotu/grupy? (N=275)

Źródło: opracowanie własne

Pośród 275 przekazów medialnych w 238 zaobserwowano użycie negatywnych określeń wobec osoby, podmiotu lub grupy, stanowiły one 86,5 proc. analizowanego materiału. Pozostałe zaledwie 37 przypadków (13,5 proc.) nie wzbudziło zastrzeżeń wobec używanych określeń.

Negatywne określenia występowały w każdym z czterech rodzajów mediów (na portalach informacyjnych, w telewizji, w prasie oraz w radiu). W każdym medium ponad 80 proc. materiałów zawierało poszukiwane określenia. Pod względem procentowym, najwyższy wskaźnik dla swojej grupy odnotowano w materiałach pochodzących z prasy (87 proc.). W pozostałych mediach – w telewizji i internecie – procentowe wskazania pozostały na zbliżonym poziomie, odpowiednio – 83 i 81 proc. (dla każdej z tych grup).

Ponadto najwięcej przypadków stosowania negatywnych określeń odnotowano w obszarze publicystycznym – 129 materiałów. W rozkładzie procentowym, zaraz po raporcie ze 100 proc. wskaźnikiem (ale niską liczbą badanych materiałów), znalazła się publicystyka mająca 88 proc. negatywnych określeń. Zbliżony poziom zaobserwowano pośród newsów (87 proc.), a najniższym poziomem wskaźnika odznaczyły się wywiady (69 proc.).

Określenia negatywne o osobach LGBTQ+ – 136 materiałów

Oprócz określeń uniwersalnie rozumianych jako negatywne, warto wskazać także kilka słów, które mają (zwykle) negatywny wydźwięk w kontekście osób LGBTQ+. Jednym z takich najczęściej używanych przez media słów była tęcza, przedstawiana jako negatywny symbol ingerowania społeczności LGBTQ+ m.in. w polskie społeczeństwo, rodziny, małżeństwa, szkolnictwo czy przemysł filmowy. Przykładowo w materiale *Antywartości w „tęczowych szkołach”* (Do rzeczy, 06.02.2023) tytułowe „tęczowe szkoły” przedstawia się jako deprawujące młodzież instytucje, które odbiegają od wszelkich tradycyjnych modeli nauczania:

„Jednak gdańskie antyjasełka to tylko jaskrawy przykład poważnego problemu, który w ostatnich latach wręcz zalewa polskie szkoły. Polega on na zastępowaniu wartości antywartościami i na odwróceniu zasad, co dzieje się nie tylko przy akceptacji, lecz także zachęce dyrekcji oraz kadry nauczycielskiej (która niekiedy sama aktywnie włącza się w protesty, m.in. popierając aborcję). „Tęczowe szkoły” promują zabijanie nienarodzonych, LGBT i pedagogikę wstydu”.

Wpływ „tęczowych wartości” zostaje również poruszany w kontekście pojawiania się osób spośród społeczności LGBTQ+ w filmach, wpływając na ich jakość. W materiale Disney w oparach tęczy (Sieci, 28.11.2022) autor przyrównuje dyrektorkę odpowiedzialną za wprowadzanie motywów związanych z LGBTQ+ do sekretarzy PZPR:

„Jednym ze sposobów ma być nasycenie odpowiednimi tęczo prawidłowymi treściami darów, jakie Disney dzieciom niesie. I tak Vivian Warem, szefowa ds. „inkluzywności i różnorodności”, czyli oficer polityczna na kształt sekretarzy PZPR w PRL-owskich zakładach pracy, co pilnowali marksistowskiej świadomości”.

Przykładem innego, medialnie nacechowanego słowa w kontekście osób LGBTQ+ była ideologia, używana szczególnie często w celu podkreślenia nieprawdziwości istnienia tożsamości tej społeczności, a kierowania się jedynie jakimiś odgórnymi przekonaniem, godzącymi w konserwatywne wartości. Częstymi zarzutami wobec ideologii LGBT/gender/tęczowej itp. jest wywoływanie „presji” oraz narzucanie

„cenzury”, pojawiają się również porównania do „komunizmu w nowej odsłonie”. Zauważyć to można w tytułach takich, jak: *Ideologia w więzieniach* (Nasz Dziennik, 24.12.2022), *Ideologia LGBT wdziera się do sportu. Zawodnicy odmówili gry w tęczyowych koszulkach* (niezależna.pl, 25.07.2022), *Mocne słowa profesora: „Uniwersytety idą ku zagładzie”. Ideologia ocenzuruje naukowców jak w latach 50.?* (niezależna.pl, 30.05.2022), a także w przykładowych fragmentach:

- „Szantaż dotyczył nie tylko tych samorządów, które wprost krytykowały ideologię gender, ale również tych, które brały w obronę tradycyjnie rozumianą rodzinę. Owa presja to nic innego jak swoiście rozumiana cenzura. Wspólnoty samorządowe nie mogą publicznie wypowiedzieć swojego zdania w kwestiach najbardziej fundamentalnych dla naszego życia wspólnotowego, gdyż chce się je finansowo ukarać” (*Genderowa cenzura i unijne pieniądze*, Nasz Dziennik, 21.01.2023);
- „Szkolenia Trans-Fuzji czy Grupy Stonewall dają im do ręki proste schematy szybkiego reagowania zgodnie z ideologią gender. Odpowiednio sformatowani nauczyciele czy urzędnicy sami stają się narzędziami ideologicznego wirusa” (*Szkolenia z tęczy*, Do rzeczy, 08.02.2021);
- „Od zmiany języka wszystko się zaczyna. Potem mamy już do czynienia z falą ideologizacji. Pamiętajmy, że włączanie ideologii gender do kolejnych obszarów życia przebiega na wielu płaszczyznach. Presja jest wielowarstwowa i wszechogarniająca. Dlatego nie wolno zaniedbać żadnego elementu. Trzeba walczyć o zachowanie niezależności i prawdy” (*Pod dyktando gender*, Nasz Dziennik, 24.11.2022);
- „Są dwie płcie. A nachalna ideologia gender sprawia, że mamy coraz więcej zaburzeń psychicznych i trudności z określeniem swojej tożsamości” (*Ideologiczny eksperyment*, Nasz Dziennik, 06.02.2023);
- „To nie pierwszy przypadek w Australii, gdy ideologiczne spory wokół tematu LGBT prowadzą do poważnych konsekwencji. W 2019 roku Israel Folau – gwiazda reprezentacji rugby z Antypodów – został wyrzucony z drużyny narodowej za cytowanie Biblii. Folau we wpisie w mediach społecznościowych napisał: Pijący, homoseksualiści, cudzołożnicy, kłamcy, złodzieje, ateści, bałwochwalcy. Piekło czeka na was. Pokutujcie! Tylko Jezus może was zbawić” (*Ideologia LGBT wdziera się do sportu. Zawodnicy odmówili gry w tęczyowych koszulkach*, niezależna.pl, 25.07.2022).

Nierzadko zauważyć można także przenoszenie znaczenia z innych porządków np. historycznych dla silnego podkreślenia negatywnego określenia. Przykładem może być określenie „dyktatury gender”, które padły w artykule *Młódzież trzeba formować* (Nasz Dziennik, 14.07.2021). W innym z tytułów pojawia się ponadto określenie „totalnej ideologii”, która ma podejmować walkę nie tylko z partią rządzącą, ale także „wyłączać rozum” społeczeństwa przekazując mu swoje wartości np. poprzez media przejęte przez „niby-dziennikarzy”. Słowo „totalna” może kojarzyć się również z państwami o ustroju totalitarnym:

„Potępienie prezesa PiS jest tym razem jednoczesnym oddaniem hołdu obecnej poprawnościowej nowomowie. Żal tych niby-dziennikarzy. Te ich wykrzykniki, gorliwość i ideologiczne komunały zdradzają, że są w mentalnej pułapce. Tu już nie chodzi tylko o walkę z PiS, a o całkowite podporządkowanie się nowej ideologii, która wyłączając rozum, staje się totalna. Jeśli chcą zarabiać, muszą jej służyć” (*Na służbie totalnej ideologii*, niezalezna.pl, 26.06.2022).

Warto wskazać również, że ideologią określa się nie tylko społeczność LGBTQ+, ale także organizacje proekologiczne np. w:

„Okazuje się, że Rzeszów jest kolejnym dużym miastem realizującym założenia zielonej ideologii. Nie możemy mieć żadnych wątpliwości: studium to jeden z jej elementów. Widać, że to komunizm w nowej odsłonie. Mimo upływu lat jego przekaz jest ciągle ten sam. Zmienia się tylko opakowanie: teraz jest zielone, innym razem tęczę” (*W pułapce zielonej ideologii*, Nasz Dziennik, 28.06.2022).

Pozostałe częste określenia negatywne

O Polsce w kontekście LGBTQ+ negatywnie mówiono w 47 przypadków, w których pojawiły się słowne określenia/e negatywne dotyczące m.in. stref wolnych od LGBT, zakazu edukacji seksualnej w szkołach i ograniczenia w organizowaniu parad równości. Przykład może stanowić materiał *Ślepa na osoby LGBT*. Polska drugi rok z rzędu z tytułem pierwszego homofoba UE (OKO.press, 17.05.2021), w którym zostały wypowiedziane słowa:

„W całej UE żadne państwo nie traktuje gorzej osób LGBT niż Polska”; „Podczas gdy większość państw starego kontynentu jest w stagnacji, Polska drugi rok z rzędu zajęła ostatnie miejsce wśród krajów UE. Z wynikiem 13 na 100 możliwych do zdobycia punktów w skali równouprawnienia, jesteśmy coraz bliżej niedemokratycznych krajów, w których nie tylko prawa mniejszości nie są respektowane, ale społeczność LGBT jest prześladowana”; „Państwo ślepe na osoby LGBT”.

27 negatywnych określeń było powiązanych z osobą Jarosława Kaczyńskiego, jak np. „Jeśli Kaczyński reprezentuje podobny poziom zrozumienia spraw ekonomicznych i prawnych, to marny jest los Polski” (*Prezes PiS długo nie zapomni tego przemówienia. Pomyliło mu się prawie wszystko*, NaTemat.pl, 25.06.2022). Nierzadko coś lub kogoś wyśmiewano, wyszydzano, obrażano jak m.in. w tytule *Burza w Sejmie. Padły słowa o samobójstwach wśród dzieci LGBT. Posłowie PiS zareagowali prześmiewczo* (wp.pl, 23.06.2021). Ponadto w politycznych kontekstach często padało słowo „atak” skierowane albo wobec chrześcijaństwa, Polski, polskich rodzin itp. zadawany przez osoby LGBTQ+, jak w tytułach np.:

- „Czarnek o atakach na chrześcijaństwo: „Sieją spustoszenie w umysłach dzieci. Trzeba je powstrzymać” (niezależna.pl, 07.03.2023);
- *Zmasowany atak na Polskę* (Nasz Dziennik, 12.03.2021);
- *Atak na rodzinę* (Nasz Dziennik, 12.04.2021).

Albo atak wymierzony wobec osób LGBTQ+, który w zależności od faworyzowanej politycznej strony traktowany jest dosłownie lub wyśmiewająco czyjeś słowa o takiej treści, w tytułach takich, jak:

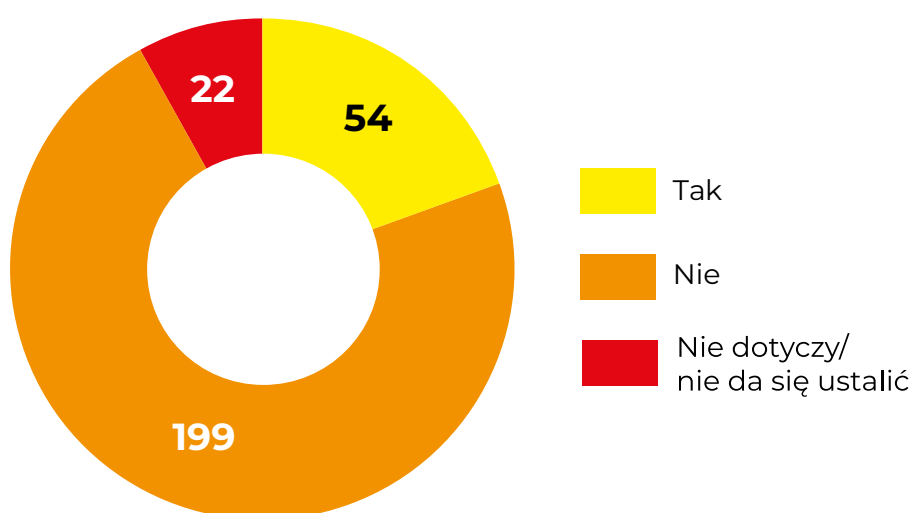
- *Prezes PiS atakuje osoby transpłciowe. Trzaskowski: zamiast pochylić się nad tymi dziećmiakami, Kaczyński rechocze* (TVN24.pl, 04.07.2022);
- *Ataki na osoby LGBT. Trzaskowski wzburzony. Mocny apel* (o2.pl, 21.03.2021);
- *Dziennikarz TVP chciał zrobić materiał o tragicznie zmarłej przyjaciółce Anny Strzałkowskiej, żeby zaatakować LGBT* (queer.pl, 27.05.2021);
- *Rubik chce oczerniać Polskę! Modelka zakłada fundację i przekonuje: "Społeczność LGBT w Polsce jest atakowana przez państwo i Kościół"* (wpolityce.pl, 02.06.2021);

- Tokarczuk oczernia Polskę we włoskiej gazecie: "Atak na ruch LGBT wymyka się spod kontroli", "Białoruś jest przykładem..." (wpolityce.pl, 02.06.2021);
- Lewicowa resocjalizacja? Atak na furgonetkę pro-life. "Margotowi" pomagał doktorant UW (niezależna.pl, 25.07.2022).

Kolejny z przykładów dotyczy negatywnych słownych określeń wobec Unii Europejskiej. Wykryto 22 takie przypadki, dotyczące bieżących spraw politycznych. Przykładowo za słowami „Dlaczego Unia daje sobie tak w kaszę dmuchać?” w materiale Unia nic nie może? Raczej nie chce (Gazeta Wyborcza, 15.05.2021), autor wyraża rozczarowanie i sceptycyzm wobec działań Unii Europejskiej i sugeruje, że istnieje brak chęci do działania w danej sprawie. Autor wydaje się być zaniepokojony brakiem aktywności i efektywności i pyta, dlaczego Unia nie działa bardziej zdecydowanie czy skutecznie.

NEGATYWNA PREZENTACJA WIZUALNA

Przy wskazywaniu tego typu nieprawidłowości chodziło o wyłapanie sytuacji, w których – przypuszczalnie ze względu na celowe działanie twórcy materiału – ktoś lub coś został/o pokazany/e (na zdjęciu, kadrze, filmie, grafice, itp.) w sposób jednoznacznie niekorzystny wizualnie.

Wykres 6. Czy w materiale pojawia się negatywna prezentacja wizualna kogoś lub czego? (N=275)

Źródło: opracowanie własne

Wśród 275 analizowanych materiałów 54 przekazy medialne (19,6 proc.) zawierały negatywne prezentacje wizualne kogoś lub czegoś. W zdecydowanej większości przypadków (199) uniknięto niekorzystnego ukazywania kogoś lub czegoś. W 22 sytuacjach (8 proc.) nie było możliwe jednoznaczne określenie, bądź analizowany materiał z racji na formę nie mógł zawierać treści wizualnych.

W ujęciu procentowym, najwyższy wskaźnik niesprzyjających prezentacji w stosunku do ogólnej liczby przekazów w danym medium, wystąpił w telewizji – wyniósł 43 proc. W porównaniu do telewizji materiały badawcze pochodzące z internetu i prasy wykazały się o ponad połowę niższym odsetkiem – 18 proc. i 16 proc.

Pod względem form przekazu najwięcej przypadków negatywnej prezentacji wizualnej zaobserwowano procentowo w newsach – 22 proc. Zbliżony poziom osiągnęły materiały publicystyczne – 18 proc., a najniższy wskaźnik negatywnych przedstawień wykazały wywiady – 13 proc.

Poniżej zamieszczono wykaz przykładowych materiałów, w których pojawia się negatywna prezentacja wizualna kogoś lub czegoś:

- W materiale *Disney w oparach tęczy* (Sieci, 28.11.2022) przerobiona grafika Myszki Miki (ma brodę i pomalowane oczy, poszarpane uszy, tęczowe buty i podkrążone oczy) ma na celu pokazywać „zniszczenie” jakie wnosi w dziecięcy świat „ideologia” i osoby LGBTQ+.
- Materiał *Sztuka nie potrzebuje politycznego zabarwienia* (Do rzeczy, 26.06.2022) przedstawia białą maskę aktorską na czarnym tle, którą trzyma tęczowa ręka oznaczająca osoby LGBTQ+. Sugeruje to, że dział kultury w Polsce przejęło to środowisko, co nie podoba się twórcy artykułu ani jego rozmówcy.
- Banery z marszów, na których widać przekreśloną twarz prezydenta Warszawy czy przekreślony symbol LGBTQ+ znalazły się m.in. w *CHWAŁA BOHATEROM* w „Wydarzeniach” Polsatu (31.07.2022) czy materiale „Faktów” TVN-u (01.08.2022).
- Baner „stop totalitaryzmom” z przekreśloną podobizną polityka oraz flagą LGBTQ+ znalazł się w Bąkiewicz: "Niech nikt nie wmawia, że walczyliśmy z nazistami". Baner uderzający w Trzaskowskiego (wp.pl, 31.07.2022).
- W materiale *reakcja chodnikowa* („Fakty” TVN, 26.09.2022) pojawiły się dwa banery z furgonetek anty-LGBT, na których widać hasła antyaborcyjne i homofobiczne oraz napisy oczerniające tę grupę z przekreśloną tęczą. W napisie „Geje: James

Rennie oraz Neil Strachan wielokrotnie gwałcili roczne dziecko” słowa „geje” oraz „gwałcili” zostały napisane kolorem czerwonym, a twarze tych panów znalazły się na wymownej tęczy.

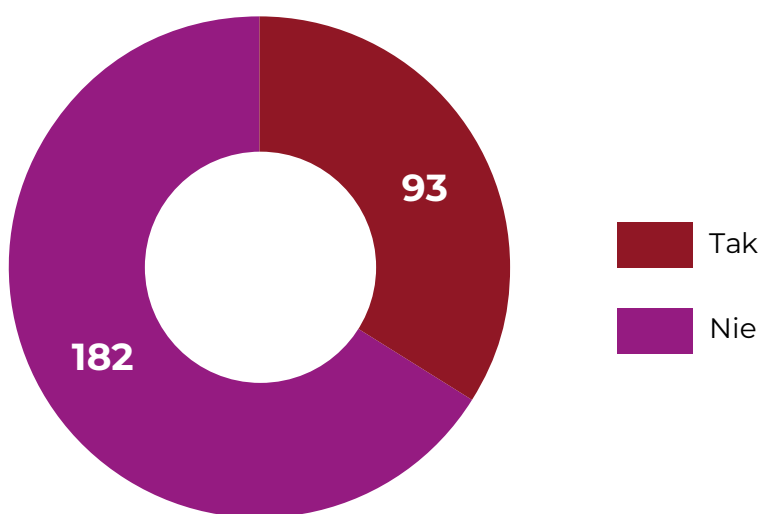
- Negatywna prezentacja wizualna Krzysztofa Bosaka, który uśmiecha się lekko, jakby śmiał się z osoby transpłciowej, której portret znalazł się obok wystąpiła w *hejt i mobilizacja* („Fakty” TVN, 06.08.2022).
- Twarz Jarosława Kaczyńskiego, która została przerobiona i pomalowana na twarz Jokera na tle flagi LGBT oraz znaku „NIE” przedstawiono w *Przehandlowani* (Przeгляд, 03.07.2022).
- W zamieszczonym filmiku z GOWORIT MOSKWA: *Propaganda rechocze z osób transpłciowych niczym prezes Kaczyński* (OKO.press, 26.06.2022) po rosyjsku prezentowane jest zdjęcie osób i tuż obok napis (живой уголок), który oznacza kącik dla zwierząt. Prezentuje on osoby LGBTQ+ dehumanizująco, jakby nie byli ludźmi.
- W *PRYZWOLENIE NA AGRESJĘ?* („Wiadomości” TVP, 23.06.2022) pokazano zdjęcia mężczyzny Marka M. (drag queen) we krwi z lalką, której podcina gardło. Prezentowano w ten sposób osoby niszczące kościoły i utożsamiano je z osobami LGBTQ+, przy jednoczesnym mówieniu o przestępstwach i prześladowaniu katolików (np. pokazaniu Matki Boskiej z tęczą flagą). Podobnie materiał *ZERO TOLERANCJI DLA WANDALI* („Wiadomości” TVP, 03.01.2022) zawierał nagranie osób niszczących symbole religijne oraz mienie kościoła, które utożsamiało osoby LGBTQ+ jako wandali.

Negatywne prezentacje wizualne były stosowane głównie wobec przedstawicieli społeczności LGBTQ+, ale także wobec polityków zarówno popierających jak i negujących to środowisko. Częstym przypadkiem była negatywna prezentacja symboli LGBTQ+, która miała nieść przekaz mówiący o jego negatywnym wpływie na społeczeństwo: symbolika cenzury jaką środowiska LGBTQ+ rzekomo narzuca na kulturę, drwienie z wyglądu i symboli tej społeczności, sugerowanie wrogości i agresji czy utożsamianie całej grupy z pojedynczymi wandalami niszczącymi miejsca kultu religijnego. W kilku materiałach powtarza się również negatywna prezentacja polityków zarówno opozycji jak i partii rządzącej, m.in. Jarosława Kaczyńskiego, Krzysztofa Bosaka oraz Rafała Trzaskowskiego, którzy są w pośredni lub bezpośredni sposób związani z różnymi wydarzeniami rzutującymi na sytuację osób LGBTQ+.

SŁOWNE OKREŚLENIA POZYTYWNE

Używanie pozytywnych określeń może umacniać u odbiorców określoną narrację i budować pożądaną (pozytywną) wizerunek niektórych grup i osób. Dzięki temu bohaterowie przekazów medialnych mogą silniej zapadać w pamięci, wywoływać pozytywne odczucia i lepiej przekonywać do siebie odbiorców.

Wykres 7. Czy w materiale pojawia/ją się słowne określenie/a pozytywne względem jakiejś osoby/podmiotu/grupy? (N=275)

Źródło: opracowanie własne

W 93 analizowanych przekazach zauważono pozytywne określenia względem osoby, podmiotu bądź grupy, co stanowiło 33,8 proc. W pozostałych 182 przypadkach (66,2 proc.) nie odnotowano takich sytuacji. W trzech spośród czterech analizowanych rodzajach mediów pojawiły się pozytywne określenia względem osoby, podmiotu lub grupy. Pod względem procentowym (w stosunku przypadków z pozytywnymi określeniami słownymi do ogólnej liczby przekazów w danym medium), najwyższą umieszczenia została telewizja – 40 proc., trochę niższy wskaźnik wykazała prasa (37 proc.), a najniższy portale internetowe (31 proc.). Ponadto, najwyższy wskaźnik pozytywnych określeń słownych osiągnęły wywiady – 44 proc., a nieco niższym poziomem wykazały się przekazy publicystyczne (36 proc.) oraz newsy (29 proc.).

Mimo tematycznego kryterium badania, bardzo mała część analizowanych pozytywnych określeń dotyczyła społeczności LGBTQ+. Jednym z nielicznych przykładów może być fragment artykułu, który pozytywnie określa pewną grupę rodziców takich osób:

„Na razie podpowiem, że istnieje całkiem spora grupa rodziców osób trans, dla których an-ty-tranzycyjne prawo Ordo Iuris, potencjalnie wprowadzone rękami PiS, będzie stanowić osobistą tragedię. To mądrzy i kompetentni (w przeciwieństwie do prawników z Ordo Iuris) ludzie, którzy staną przed wyborem: natychmiastowy wyjazd z Polski albo samobójstwo dziecka. Jestem od lat zaangażowany w ruch rodziców osób LGBTQIA, wiem, że to duża grupa o ogromnym potencjale” (*Jak skutecznie odpowiedzieć na hejt Kaczyńskiego? Stworzyć rzeczywiste lobby osób transpłciowych*, OKO.press, 11.07.2022).

Innym przykładem może być materiał *Niebinarni* (Polityka, 26.07.2022), który dotyczy osób niebinarnych i problematyki związanej z tożsamością płciową. „Co roku z inicjatywy aktywisty oświatowego Dominika Kurca powstaje zresztą bardzo przydatny ranking szkół przyjaznych LGBT+ w Polsce” – przytoczony cytat z pozytywnym określeniem odnosi się do inicjatywy aktywisty.

Co ciekawe pozytywne określenia wystąpiły w dwóch materiałach faworyzujących stronę rządzącą, jednak ich konteksty nie sprzyjały społeczności LGBTQ+, tylko wręcz przeciwnie, były nastawione wrogo wobec tej społeczności. Pozytywne określenia względem tej grupy pojawiły się tam po przytoczeniu słów innych osób:

- „Mamy świetną młodzież, bardzo artystyczną, »tęczową«, niezwykle kreatywną, z dużą wyobraźnią” (Antywartości w "tęczowych szkołach", Do rzeczy, 06.02.2023) – artykuł dotyczy szkół, które pojawiły się w rankingu „Szkół przyjaznych LGBT”. Tekst jest krytyką tej inicjatywy, a powyższy cytat przytoczono, by go obalić.
- „Ta parada będzie taka jak co roku, będzie wyrazem radości, solidarności, tolerancji. Jak zwykle, jak na was patrzę, widzę, że będzie świętem uśmiechu” (Geje i lesbijki na ulicach Warszawy. Dla Trzaskowskiego to dowód na "europejskość" Polaków”, niezalezna.pl, 24.06.2022) – artykuł jest napisany w negatywnym tonie, a sam cytat jest wykorzystany w kontekście krytyki prezydenta Warszawy.

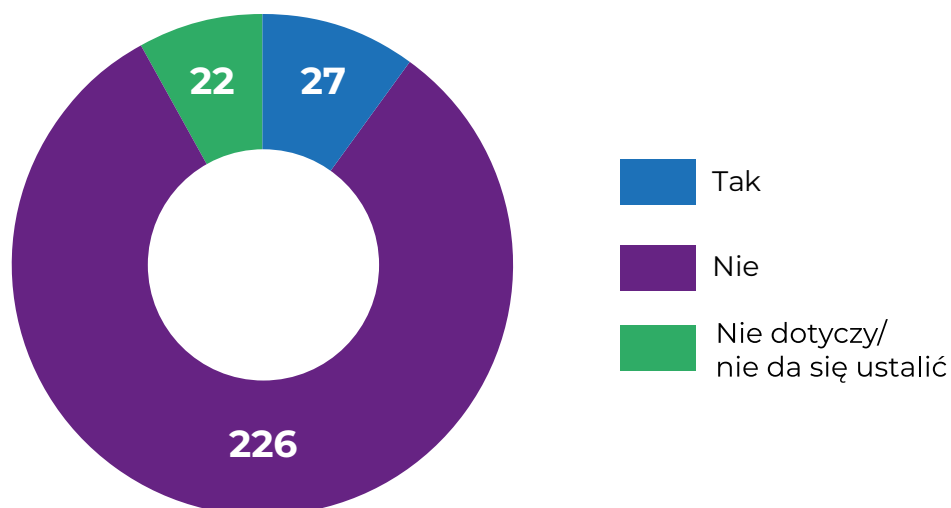
Wiele pozytywnych określeń dotyczyło chrześcijaństwa, kościoła i ludzi z nim związanych. Kontekst społeczności LGBTQ+ nierzadko był przywoływany jako nurt osób o liberalnych poglądach, bardziej europejskich i jako opozycja dla zasad chrze-

ścijaństwa, które „zbudowało potęgę cywilizacji europejskiej” i cechuje się „etyczną wyższością”. Również w odniesieniu do Polski bazowano na silnym religijnym nawiązaniu, mówiąc m.in. że „Jesteśmy może ostatnim bastionem chrześcijaństwa w Europie, prawdopodobnie też na świecie” (*ZERO TOLERANCJI DLA WANDALI*, „Wiadomości” TVP, 03.01.2022).

Mogłoby się wydawać, że pozytywne określenia słowne są nieszkodliwe, jednak po głębszej analizie można zauważyć nakierowywanie odbiorcy na narrację wykreowaną przez autorów. Zauważalnie pozytywne określenia są trudniejsze do ujęcia czy zastosowania przez autorów materiałów medialnych. W zależności od kontekstu, w którym je umieszczono, mogą przyjmować inny wydźwięk i – podobnie do określeń negatywnych – przyczyniać się do pogłębiania społecznej polaryzacji.

POZYTYWNA PREZENTACJA WIZUALNA

W tym przypadku chodziło o wyłapanie sytuacji, w których – przypuszczalnie ze względu na celowe działanie twórcy materiału – ktoś lub coś został/o pokazany/e (na zdjęciu, kadrze, filmie, grafice, itp.) w sposób jednoznacznie korzystny wizualnie.

Wykres 8. Czy w materiale pojawia się wyraźnie pozytywna prezentacja wizualna kogoś lub czegoś? (N=275)

Źródło: opracowanie własne

Spośród wszystkich materiałów 10 proc. (28 z 275 przekazów medialnych) zawierało wyraźnie pozytywną prezentację kogoś lub czegoś. 82 proc. materiałów nie zawierało pozytywnej wizualizacji a w 8 proc. przekazów nie dało się ustalić, czy pojawia się w nich wyraźnie pozytywna prezentacja. W każdym rodzaju mediów występowała pozytywna wizualizacja (za wyjątkiem radia ze względu na specyfikę źródła). Najwięcej takich sytuacji zostało odnotowano w 23 proc. (7 z 23 materiałów) w przekazach telewizyjnych, w 9 proc. przypadków były to przekazy internetowe, a w 7 proc. – prasowe. Najwięcej pozytywnych prezentacji odnotowano w newsach (10 proc.) oraz publicystyce (8 proc.).

Osoby LGBTQ+ w kilku materiałach zostały przedstawione jako radosny, zjednoczony tłum. Przykładem może być zdjęcie z *Kubańska rewolucja uznaje prawa osób LGBT. Opozycja w pułapce?* (OKO.press, 09.10.2022), gdzie można zauważyć skaczących ludzi z flagą w kolorach tęczy, oraz w materiale *NSA potwierdza: uchwały anty-LGBT dyskryminują i muszą zniknąć. A to nie koniec* (OKO.press, 27.06.2022), na którym widać grupę ludzi, którą łączy radość, tęcza flaga oraz wspólna sprawa. W *hejt i mobilizacja* („Fakty” TVN, 06.08.2022) osoby LGBTQ+, które wspólnie maszerują, uśmiechając się przy tym i trzymając napis „Razem wszyscy równi”. Z kolei w *Mariusz Szczygieł: „Nie umiem mówić publicznie, że jestem gejem”. Lista 172 polskich coming outów* (OKO.press, 03.06.2022) zawarto zdjęcia przedstawiające okładkę czasopisma „Replika”, na których znajdują się osoby LGBTQ+ uśmiechnięte i trzymające się za ręce.

Odnotowano także występowanie przekazów o sytuacji osób LGBTQ+ w kontekście wojny w Ukrainie, o czym wspomina m.in. materiał *Jestem nacjonalistyczną lesbijką. Wiem, że bez wolnej Ukrainy nie będę miała żadnych praw* [REPORTAŻ] (OKO.press, 25.06.2022), gdzie Wera Czernigina na zdjęciu umieszczonym w środku tekstu, jest uśmiechnięta, prezentuje tatuaż, a także zgina rękę w łokciu na znak swojej gotowości do walki. Następne zdjęcie z takim motywem możemy odnaleźć w *Geje i lesbijki na ulicach Warszawy. Dla Trzaskowskiego to dowód na "europejskość" Polaków* (niezależna.pl, 24.06.2022), gdzie zamieszczono udostępniony Twitter ze strony Lewicy, który ukazuje, że parada równości jest solidarna z Ukrainą.

W dwóch materiałach pokazano szczęśliwe pary gejów/lesbijek, jak np. na zdjęciu z *NSA odmówił uznania małżeństwa Agaty Kowalskiej i jej żony Emilii. To upokarza-*

jące, ale idziemy do Strasburga (OKO.press, 14.12.2022), gdzie zamieszczono fotografię dwóch uśmiechniętych małżonek. Podobny pozytywny wydźwięk można zaobserwować w materiale *CODZIENNIE COMING OUT* (Newsweek, 17.05.2021), gdzie przedstawiono ceremonię ślubną dwóch gejów, którą prowadzi kobieta przebrana za księdza.

Wśród analizowanych materiałów można było zauważyć również takie, które charakteryzowała otwartość i radość przedstawianych osób jako osobowości scenicznych. Przykładowo zaobserwowano to w *za kulisami „dragu”* („Fakty” TVN, 03.06.2022), gdzie osoby drag queen ukazane zostały w radosnych pozach podczas śpiewania i tańca czy w drugim materiale – *Historia pękniętych spodni - Lil Nas X w spódnicy podbija Stany Zjednoczone* (Queer.pl, 26.05.2021), gdzie twórcę przedstawia się jako zabawnego, młodego mężczyznę.

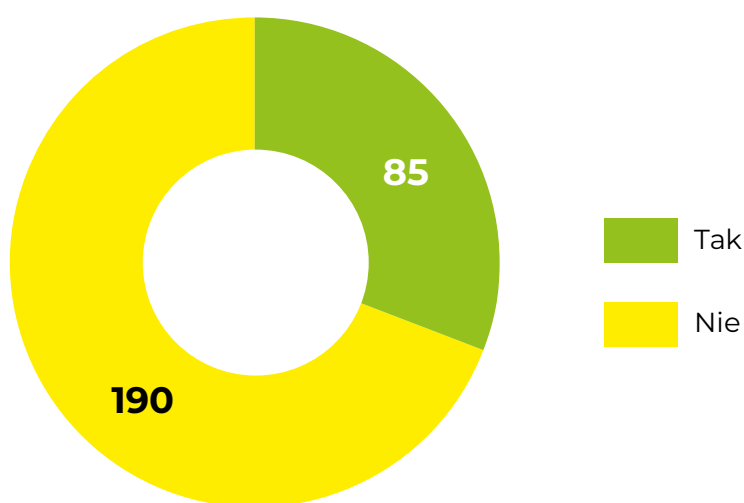

MEDIALNY BRAK SZACUNKU

Zachowanie szacunku względem osób przytaczanych w materiałach medialnych jest kwestią nie tylko grzecznościową, ale również regulowaną normami etycznymi mediów. Dziennikarskie zachowanie najwyższej rzetelności i staranności nieuchronnie łączy się z odpowiedzialnością za słowo, szczególnie – jeśli to słowo dotyczy rozmówców czy (społecznych) aktorów życia publicznego.

PRZYWOŁYWANIE OSÓB TYLKO Z NAZWISKA

Przywołując konkretne osoby w materiale, dziennikarz zobowiązany jest przedstawić je w odpowiedni sposób. Zgodnie z zasadą szacunku i tolerancji z Karty Etycznej Mediów, w takiej sytuacji należy podać zarówno imię i nazwisko lub funkcję i nazwisko danej osoby. Warto podkreślić, że dotyczy się to tylko przywołań osoby po raz pierwszy. Nie ma bowiem przeciwwskazań do stosowania samego nazwiska, gdy postać przywoływana jest po raz kolejny.

Wykres 9. Czy w materiale odnotowano sytuację polegającą na przywołaniu jakiejś osoby po raz pierwszy tylko i wyłącznie z nazwiska? (N= 275)

Źródło: opracowanie własne

Spośród 275 badanych materiałów w 85 z nich, czyli 31 proc., odkryto przypadki przywoływania osoby po raz pierwszy tylko z nazwiska. W pozostałych 190 przekazach, stanowiących 69 proc. całości, nie odnotowano takich sytuacji. Problem występował porównywalnie często w mediach przychylnych partii rządzącej – 42 proc. i opozycji – 40 proc. (N=85). W mediach pozostałych było to tylko 18 proc. Zjawisko to występuje więc równie często niezależnie od faworyzacji politycznych, różnią się jednak politycy, którzy zostali przywołani w taki sposób.

Osobami najczęściej przywoływanymi tylko z nazwiska byli:

- Jarosław Kaczyński (17 razy),
- Władimir Putin (15 razy),
- Przemysław Czarnek (8 razy),
- Robert Biedroń (6 razy),
- Zbigniew Ziobro (6 razy),
- Donald Tusk (5 razy),
- Rafał Trzaskowski (5 razy).

Osobą, którą najczęściej przywoływano po raz pierwszy tylko z nazwiska był Jarosław Kaczyński (17). Niezależnie od tematu, typu medium, formy przekazu czy politycznej faworyzacji postać prezesa PiS-u często przywoływano po nazwisku, bez podania imienia czy sprawowanej funkcji.

Z kolei inny polityk PiS-u, Przemysław Czarnek został przywołany z nazwiska w 8 przekazach medialnych głównie w kontekście medialnej krytyki za nietolerancyjne publiczne wypowiedzi, w których można było zauważyć negatywny stosunek do społeczności LGBTQ+, wyrażający się m.in. poprzez obraźliwe sformułowania i dezaprobatę wobec równości małżeństw homoseksualnych czy edukacji seksualnej. Takie sytuacje pojawiły się m.in. w materiałach o tytułach:

- *Rodzic 1, rodzic 2. O płci mówią jednym językiem z Putinem. Kto? Kaczyński, Czarnek i skraj-na prawica* (OKO.press, 03.10.2022);
- *Czarnek po raz kolejny o LGBT i Paradzie Równości. Mocne słowa na antenie TVP* (wp.pl, 23.06.2021);

- *Burza w Sejmie. Padły słowa o samobójstwach wśród dzieci LGBT. Posłowie PiS zareagowali prześmiewczo* (wp.pl, 23.06.2021);
- *Lex Czarnek, czyli gwałt na edukacji. Osiem skutków ustawy, o których możecie nie wiedzieć* (OKO.press, 20.06.2021).

W podobnym tonie przywołano wyłącznie z nazwiska Zbigniewa Ziobro w sześciu materiałach. O ministrze sprawiedliwości mówiło się m.in.: *Ziobro chce homofobicznych zmian w kodeksie rodzinnym. „To akt rozpaczny”* (OKO.press, 26.05.2022) czy *Ziobro apeluje do samorządów ws. uchwał anti-LGBT: UE staje się miejsce używania brutalnego szantażu. Kapitulacja nie powinna mieć miejsca* (wpolityce.pl, 17.09.2021).

Medialna faworyzacja nie była aż tak zauważalna w materiałach dotyczących polityków opozycji. Donalda Tuska przywołano po raz pierwszy tylko z nazwiska najwięcej razy w mediach faworyzujących rządzących – 4 razy np. w:

- *Programu brak, więc Tusk obiecuje... legalną aborcję. Ma też propozycje dla środowiska LGBT* (niezależna.pl, 06.06.2022);
- *Czy Tusk stracił słuch społeczny? Publicyści: "Nigdy go nie miał", "To wolny rynek w darwi-nowskim wydaniu"* (wpolityce.pl, 07.08.2021).

Roberta Biedronia przywołano tylko i wyłącznie z nazwiska 6 razy m.in. w tytule *Na Ukrainie wojna, a Biedroń pyta Zełenskigo o... LGBT. Ma pretensje, że osoby transpłciowe muszą bronić ojczyzny* (niezależna.pl, 01.06.2022).

Prezydenta Warszawy Rafała Trzaskowskiego przywołano 5 razy wyłącznie z nazwiska, głównie jako osobę cytowaną np. w: *Trzaskowski: mamy do czynienia z próbą całkowitego odhumanizowania uchodźców, rodem z czasów faszystowskich* (onet.pl, 04.10.2021) oraz *Prezes PiS atakuje osoby transpłciowe. Trzaskowski: zamiast pochylić się nad tymi dziećmi, Kaczyński rechocze* (TVN24.pl, 04.07.2022).

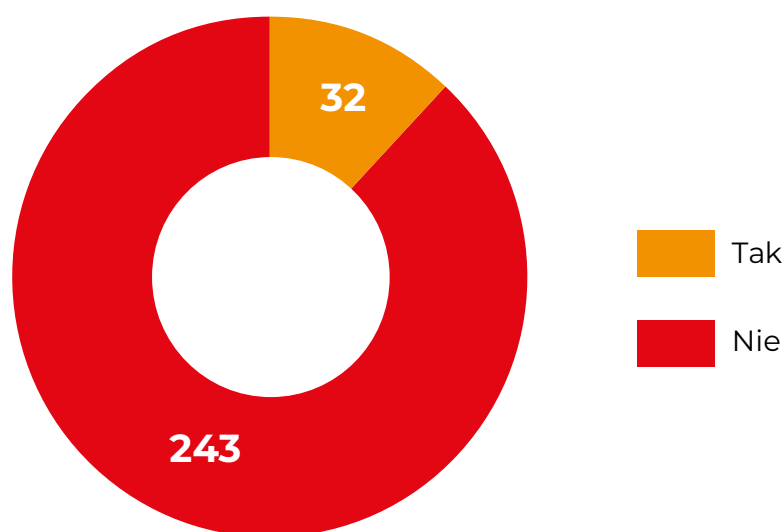
Oprócz polskich polityków w grupie osób najczęściej przywoływanych po raz pierwszy z nazwiska znalazł się Władimir Putin. Dochodziło do tego niezależnie od faworyzowanej przez media opcji politycznej, jednak najwięcej takich sytuacji zauważono w tekstach na OKO.press – 5 razy. W polskim dyskursie medialnym „zasłynął” z kontrowersyj-

nych opinii i decyzji, które były krytykowane przez organizacje obrony praw człowieka oraz społeczność międzynarodową jako naruszające prawa osób LGBTQ+ i promujące dyskryminację.

Warto ponadto zauważyć, że zależnie od rodzaju medium przywoływanie osób po raz pierwszy tylko z nazwiska występowało w różnym natężeniu. Najwięcej – 56 przypadków (co stanowiło 38 proc. dla tej grupy) – zostało zaobserwowanych w internecie. W prasie było ich 25 (czyli 26 proc. dla tej grupy), a w telewizji 4 (13 proc.). Wynika z tego, że w internecie, w którym portale rywalizują ze sobą o szybkość przekazania informacji, zwracano mniejszą uwagę na przytaczanie osób w odpowiedni sposób.

NAWOŁYWANIE DO NIENAWIŚCI

Skrajnym przykładem naruszającym szacunek do drugiej osoby jest stosowanie mowy nienawiści, która może być rozumiana jako rozbudzanie, rozpowszechnianie albo usprawiedliwianie nienawiści, dyskryminacji, agresji lub przemocy wobec jakiegokolwiek osoby (np. ze względu na jej przynależność do jakiejś grupy) lub wobec jakiegokolwiek grupy ze względu na jakąś jej cechę wyróżniającą. Mowa nienawiści zawiera najczęściej elementy poniżenia/upodlenia lub dehumanizacji (odbierania godności człowieczeństwa).

Wykres 10. Czy materiał nawołuje do nienawiści wobec jakiegokolwiek osoby/grupy? (N= 275)

Źródło: opracowanie własne

Takie sytuacje zauważano w aż 12 proc., czyli 32 badanych materiałach. W pozostałych 245 materiałach, stanowiących 88 proc. całości, nie odnotowano takich przypadków. Większość – 25 przypadków – skierowana była wobec osób LGBTQ+. Pozostałe 5 dotyczyło PiS-u, Władimira Putina, Donalda Tuska, Niemców oraz uchodźców/migrantów. Istotny jest również kontekst przytoczenia takiej wypowiedzi, bowiem w 15 przypadkach w materiałach przytoczono słowa polityka nawołujące do nienawiści.

Data publikacji	Tytuł medialny	Tytuł materiału
28.11.2022	Sieci	<i>Disney w oparach tęczy</i>
Słowa wypowiedziane przez twórcę materiału medialnego: „Disneyem zarządzają i pracują w nim seksualni degeneraci” wobec osób LGBTQ+.		
02.07.2022	„Fakty” TVN	(tytułu nie nadano)
Przytoczenie w materiale słów polityka: „Ja bym to badał, ale...”; „My jesteśmy na razie krajem normalnym. No ale ciągle nam proponują żebyśmy zostali nienormalnym”; „A to jest po prostu ideologia” wobec osób LGBTQ+.		
22.05.2022	OKO.press	<i>Rodzina tylko z Bogiem i bez aborcji. Agenda religijna w konkursie ministerstwa rodziny [PRZEŚWIETLAMY]</i>
Przytoczenie w materiale słów księdza: „Do stowarzyszeń LGBT mogą należeć pedofile, zoofile, nekrofile, a ich celem jest doprowadzenie do sytuacji, w której młodzież i dorośli będą niepełnymi erotomanami” wobec osób LGBTQ+.		
14.03.2021	niezalezna.pl	<i>Wojciech Korcuć o ofensywie LGBT: Pielęgnują wolność sztuki z pałami, ale kiedyś ludzie się otrząsną</i>
Przytoczenie słów rozmówcy medium: „Oni się domagają tolerancji barbarzyństwa”; „Jeżeli tego szaleństwa się nie zatrzyma, to będzie tragedia”; „Ideologia LGBT oparta jest na marksizmie i funkcjonuje na tej samej zasadzie” wobec osób LGBTQ+.		
23.06.2021	wp.pl	<i>Czarnek po raz kolejny o LGBT i Paradzie Równości. Mocne słowa na antenie TVP</i>
Przytoczenie w materiale słów polityka: „Ci ludzie nie są równi ludziom normalnym” wobec osób LGBTQ+.		

02.03.2021	Nasz Dziennik	<i>Groźna rezolucja</i>
Przytoczenie słów eksperta-komentatora materiału: „Polska Konstytucja mówi wprost o promowaniu rodziny, a nie patologii”; „polskie samorządy przyjmują uchwały promujące rodzinę, a nie skrajne dewiacje”; „organizacje promujące deprawację dzieci i młodzieży” wobec osób LGBTQ+.		
24.06.2021	Fakty TVN	(tytułu nie nadano)
Przytoczenie w materiale słów polityka: „Widzieliście tam osobników ubranych jakoś dziwnie, jakiegoś mężczyznę ubranego jak kobieta, czy to są ludzie normalni Państwa zdaniem?” wobec osób LGBTQ+.		

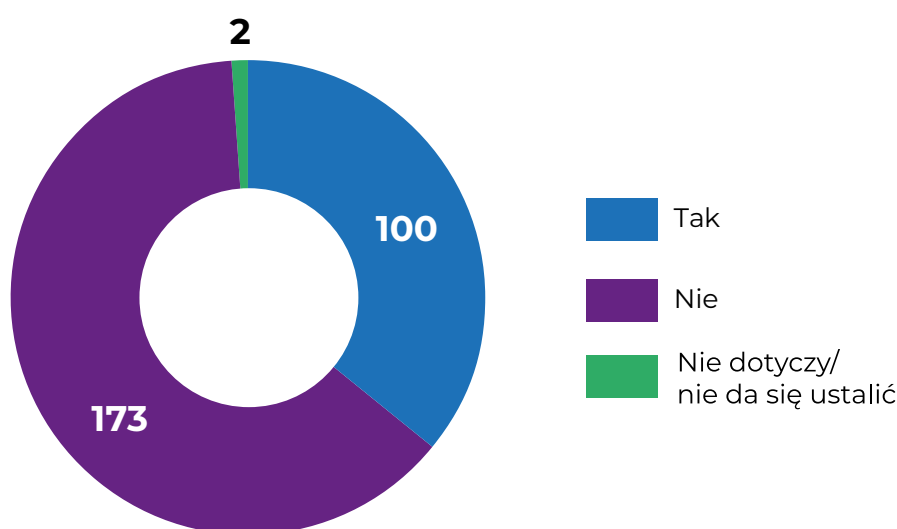
Tabela 3. Wykaz przykładowych materiałów, w których pojawiło się nawoływanie do nienawiści

Źródło: opracowanie własne

Przez przytaczanie słów polityków, ekspertów i innych komentatorów, zjawisko nawoływania do nienawiści występowało niemalże równie często w mediach faworyzujących stronę rządzącą – 43 proc. jak w mediach faworyzujących opozycję – 40 proc. Analogicznie, w mediach pozostałych stanowiły one niewiele, bo tylko 17 proc. całości. Na wynik mogła wpłynąć mniejsza polaryzacja charakteryzująca media mniej zależne politycznie. Liczne powielanie ostrych, dehumanizujących określeń bywało wykorzystywane w ramach gry politycznej i zajęcia wyraźnego medialnego stanowiska wobec nich, podczas gdy w pozostałych mediach miało ono nieco mniejsze natężenie.

STOSOWANIE RÓŻNYCH STANDARDÓW

Według zasady obiektywizmu z Karty Etycznej Mediów dziennikarze powinni przedstawiać rzeczywistość taką, jaka ona jest i niezależnie od swoich poglądów rzetelnie relacjonować różne punkty widzenia. Przejawiać może się to np. w nieoddaniu głosu jednej ze stron (uprzedzenie) lub poświęcaniu jej nieadekwatnie dużej części materiału (faworyzowanie).

Wykres 11. Czy twórca materiału stosuje różne standardy w prezentowaniu znajdujących się w nim osób/podmiotów/grup? (N=275)

Źródło: opracowanie własne

W 36 proc., czyli 100 przekazach medialnych zastosowano różne standardy w prezentowaniu znajdujących się w nim osób/podmiotów/grup. W 63 proc. (173 materiałach) przekazów medialnych nie zostało zaobserwowane takie naruszenie. Ponadto w 2 przekazach doszło do sytuacji, w których niemożliwe było jednoznaczne określenie w tej kwestii.

Największe procentowe wskazania występowały w przekazach telewizyjnych i radiowych – po ok. 45 proc. w każdej z tych grup. Przekazy internetowe stanowiły natomiast 29 proc. materiałów dla tej grupy, w których twórca materiału stosował różne standardy

w prezentowaniu znajdujących się w nim osób/podmiotów/grup. Liczbowo najczęściej przypadków znaleziono w publicystyce (61 wskazań, co stanowiło 42 proc. materiałów w tej grupie). W newsach do takiej sytuacji doszło w 34 przekazach, co dało 30 proc.

Jako najczęściej skonfliktowane (i stronniczo przywoływane) strony przedstawiano: Platformę Obywatelską (czasem zamiennie ujmowaną jako „opozycja”) a Prawo i Sprawiedliwość (czasem w stosunku do „rządu” czy Jarosława Kaczyńskiego), środowisko LGBT a Kościół katolicki, a także środowisko LGBT a Jarosław Kaczyński.

Zależności od sprzyjania konkretnych tytułów medialnych opcjom politycznym silnie wpływała na stosowanie różnych standardów w prezentowaniu poszczególnych stron i postaci sceny politycznej. Najwięcej stronniczych przypadków wystąpiło w tytułach: OKO.press, „Fakty” TVN, „Wiadomości” TVP, Nasz Dziennik, niezalezna.pl, Do rzeczy oraz onet.pl. Takie sytuacje miały miejsce częściej w mediach faworyzujących rządzących (59 odnotowanych przypadków) niż w mediach faworyzujących opozycję (z wynikiem 37). Najmniej przekazów, w których stosuje się podwójne standardy opublikowały media pozostałe – 4 przekazy medialne. Warto przytoczyć kilka tytułów i zestawiane w nich strony konfliktu:

- Nasz Dziennik nierównomiernie zestawiał ze sobą osoby LGBT a katolików, kościół katolicki, małżeństwa kobiety z mężczyzną, osoby LGBT a konserwatystów oraz lewicę i prawicę. Przykładowo w artykule *Atak na rodzinę* (12.04.2021) faworyzowano konserwatystów a uprzedzano odbiorcę do osób LGBT. Sytuacja przedstawiana była jako walka o uznanie określonych zachowań, słownictwa oraz innych czynników istotnych dla środowiska LGBT. Konserwatyści w tym całym zestawieniu przedstawieni byli jako osoby, które walczą o zachowanie „prawidłowego” porządku.
- Do rzeczy w materiale opowiadającym o roli chrześcijaństwa w procesie umacniania tożsamości narodowej i kulturowej *Ukrainy Ukraina i Christianitas: nadzieje i złudzenia* (10.07.2022) faworyzowano wartości katolickie przy jednoczesnym uprzedzeniu do Unii Europejskiej oraz osób LGBTQ+. Z kolei autor materiału *Homoseksualizm-rewolucja oparta na kłamstwach* (20.06.2021) opowiada o traktowaniu homoseksualizmu jako choroby, zaburzenia, które można leczyć. Wystąpiły również różne przedstawienia stron w zestawieniach takich jak: opozycja a Jarosław

Kaczyński, osoby LGBT a Ministerstwo Edukacji i konserwatyści czy osoby heteroseksualne a osoby LGBT.

- Niezależna.pl w artykule *Ideologia LGBT wdziera się do sportu. Zawodnicy odmówili gry w tęczowych koszulkach* (25.07.2022) faworyzowała heteroseksualnych sportowcy przy jednoczesnym pokrzywdzeniu osób LGBT. Piłkarze zostali przedstawieni są jako ofiary swojego klubu, który narzucał im założenie koszulek w barwach tęczy. Możemy przeczytać, że część z nich odmówiła założenia ich z powodów światopoglądowych. Zestawiano ze sobą jeszcze takie strony jak: Platforma Obywatelska a Jarosław Kaczyński czy osoby LGBT a kościół katolicki.
- OKO.press zestawiał ze sobą m.in. osoby LGBT z PiS-em oraz Konfederacją. Artykuł *Czy w szkole jest miejsce dla transpłciowych nauczycieli? Niespotykana otwartość Polek i Polaków* (23.11.2022) opisywał wyniki sondy przeprowadzonej przez Fundację Trans-Fuzja wśród transpłciowych nauczycieli w Polsce, która miała na celu ustalenie, jakie problemy i przeszkody napotykają nauczyciele tego typu w miejscach pracy. Inny przykład materiału *Stare prawo, lecz prawo. Tak idee Rzymian pomogły aktywistom LGBT+ wygrać z Kają Godek* (16.08.2022) prezentowało uprzedzenie do Kai Godek przy jednoczesnym faworyzowaniu aktywistów LGBT. W materiale opisane jest zwycięstwo aktywistów LGBT w Polsce w starciu z naruszaniem ich praw przez Kaję Godek. Artykuł podkreśla, że starożytna dziedzina prawa, prawo rzymskie, odegrało kluczową rolę w tym konflikcie. Poza zaprezentowanymi przykładami OKO.press nierównomiernie zestawiało ze sobą również m.in.: Ordo Iuris, homofobiczne osoby, PiS, Jarosława Kaczyńskiego vs. osoby LGBT, KRS vs. LGBT oraz pravicę vs. lewicę.
- „Fakty” TVN zestawiało ze sobą: osoby LGBT vs. Jarosława Kaczyńskiego, Krzysztofa Bosaka czy rząd, a także pravicę i opozycję oraz Platformę Obywatelską i Jarosława Kaczyńskiego. Materiał *punkt widzenia* (20.11.2022) faworyzował opozycję przy jednoczesnym uprzedzeniu do Jarosława Kaczyńskiego, prezentując wyrwane urywki wypowiedzi i komentując je ocennie i jednostronnie ze strony opozycji. Z kolei w materiale *Hejt i mobilizacja* (06.08.2022) zestawiono się ze sobą Krzysztofa Bosaka i osoby LGBT, podczas którego podobnie do powyższego przykładu – wypowiedź polityka była komentowana jednostronnie w negatywny sposób.
- Onet.pl w materiale *Pakt Kaczyński-Jędraszewski. Jak „kapelan dobrej zmiany” inspiruje prezesa* (31.07.2022) faworyzował opozycję natomiast do środowiska PiS i abp. Jędraszewskiego (nazwanych „sojuszem ołtarza z tronem”) był uprzedzony.

W mediach faworyzujących rządzących poszkodowani byli głównie: opozycja, PO, LGBT, osoby homoseksualne, zwolennicy Unii Europejskiej, osoby o poglądach liberalnych, lewicowych, kobiety. Natomiast w mediach sprzyjających opozycji uprzedzano odbiorców m.in. do: PiS-u, Jarosława Kaczyńskiego, rządu, prawicy, Konfederacji i Krzysztofa Bosaka. Badane materiały z pozostałych mediów w kilku przypadkach charakteryzowały się uprzedzeniem do partii rządzącej i kościoła oraz sympatią do opozycji i środowiska LGBT.

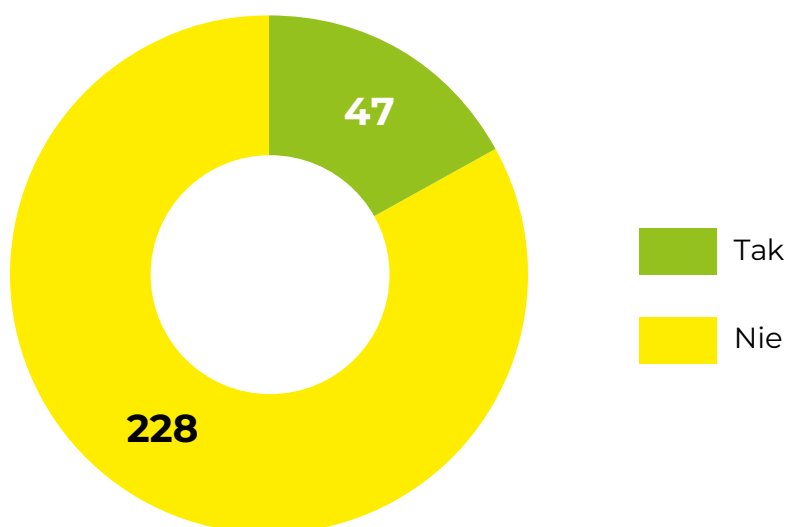
ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA INFORMACJI

Twórca materiałów medialnych często powołują się na zewnętrzne źródła informacji, aby urozmaicić lub uwiarygodnić swoje przekazy. Tym zewnętrznym źródłem może być np. ekspert, który tłumaczy odbiorcom, jak należy zrozumieć rzeczywistość lub dane pochodzące z badania lub raportu, które mają wspierać tezy postawione w materiale. W tym badaniu przeanalizowano trzy rodzaje danych zewnętrznych, które mogą wpłynąć na rzetelność i wiarygodność przekazów. Są to anonimowe źródła, dane oparte na źródłach zewnętrznych oraz wypowiedź tzw. eksperta-komentatora.

POWOŁANIE NA ANONIMOWE ŹRÓDŁA

Czasem niektóre informacje przekazywane są dziennikarzom anonimowo, co może być jedynym sposobem na dotarcie do prawdy, wykrycie afery czy zapobieżenie skandalowi. Szczególnie często dotyczy to informatorów wewnętrznych jakiejś instytucji czy ofiar chcących zachować anonimowość.

Polskie media mają jednak pewien nawyk podawania nie tylko informacji anonimowych czy nieoficjalnych, ale również danych czy opinii eksperckich, które bez konkretnego wskazania źródła tych danych czy faktycznego eksperta wypowiedzianego się w tej kwestii, a stanowiące jedynie puste hasła popierające tezę konkretnego materiału. W zalewie działań o charakterze manipulacyjnym, dezinformującym czy propagandowym, ważne jest podawanie jedynie sprawdzonych informacji z konkretnym źródłem.

Wykres 12. Czy w materiale znalazło się powołanie się na anonimowe źródła? (N=275)

Źródło: opracowanie własne

W 47 ze wszystkich 275 analizowanych materiałów doszło do powołania się na anonimowe źródła. Stanowi to 17 proc. wszystkich badanych przekazów medialnych. W pozostałych 228 materiałach (83 proc.) nie zidentyfikowano takiej sytuacji. Bez względu na badany rodzaj – telewizję, prasę czy portale informacyjne powołanie się na anonimowe źródła stanowiło od kilkunastu do dwudziestu-kilku procent. Ponadto, największy odsetek zaobserwowano w obszarze publicystycznym – 33 przekazy (22 proc. dla tej grupy), podczas gdy w materiałach informacyjnych było to 11 przekazów (9 proc.), a spośród 16 wywiadów w 3 zanotowano powołanie na anonimowe źródła.

Prasa		Internet		Telewizja		Radio	
Tytuł medialny	Liczba	Tytuł medialny	Liczba	Tytuł medialny	Liczba	Tytuł medialny	Liczba
Do rzeczy	7	OKO.press	10 T	VN 2	R	MF FM	1
Newsweek	4	niezalezna.pl	4	TVP	1		
Gazeta Wyborcza	3	onet.pl	3	Polsat 1			
Przegląd	1	wp.pl	1				
Polityka	1	interia.pl 1					
Nasz Dziennik	1	polityka.pl	1				
Nowe Państwo	1	wyborcza.pl	1				
Sieci	1	wpolityce.pl 1					
Wprost	1						

Tabela 4. Liczba materiałów zawierających powołania się na anonimowe źródła w poszczególnych tytułach medialnych

Źródło: opracowanie własne

Powyższa tabela przedstawia liczby materiałów zawierających anonimowe źródła w poszczególnych tytułach medialnych. Zauważono, że najwięcej przypadków powoływania się na anonimowe źródła zidentyfikowano na stronie OKO.press (10 materiałów) oraz w tygodniku Do rzeczy (7). W Newsweeku, Gazecie Wyborczej, niezalezna.pl oraz onet.pl wykryto nieco mniej takich przypadków. Natomiast w pozostałych wymienionych tytułach medialnych znalazł się jedynie pojedynczy przekaz medialny zawierający powołania się na anonimowe źródła.

W tych przekazach można wyróżnić kilka rodzajów źródeł anonimowych:

1. Bliżej nieokreślony rozmówca będący źródłem informacji, jak np.:

- „ (...) opowiada mi osoba obecna na spotkaniu” (Warszawa i Polska według Rafała Trzaskowskiego, Do rzeczy, 05.12.2022);
- „jeden z działaczy młodzieżówki Lewicy” (Klub stetryczalnych liberałów, Do rzeczy, 13.02.2023);
- „powiedziała nam jedna z prominentnych działaczek Polski 2050” (Polska 2050

- jednak nie dla popierających "strefy wolne od LGBT", Gazeta Wyborcza, 21.07.2021);*
- *„osoba, która jego działalność śledzi od 2015 roku”; „(...) mówią o nim szczęśliwscy radni, z którymi rozmawiamy” (Hejter, Newsweek, 20.03.2023);*
  - *„Jeden ważny polityk z Austrii powiedział mi szczerze (...); „mówiło mi źródło w Brukseli” (Głos sfrustrowanego euroentuzjasty: Unia nic nie może? Raczej nie chce, Gazeta Wyborcza, 15.05.2021);*
  - *„opowiada lokalna dziennikarka” (NIEREALNE takie "nic", Gazeta Wyborcza, 15.08.2022);*
  - *„Jak mówiły nam osoby dobrze znające temat (...)" (List poparcia dyplomatów dla społeczności LGBT w Polsce. Kto za tym stoi? Kiedy publikacja? Kto się podpisał?, wpolityce.pl, 14.05.2021);*
  - *„jedno z naszych amerykańskich źródeł”; „twierdzi mój rozmówca”(BLISKIE KONTAKTY, Newsweek, 10.07.2022);*
  - *„wyjaśnia nam osoba blisko związana z episkopatem” („Są hektary, nie ma kary. „To taka zabawa” – mówił 9-latkowi ks. Marian. Dlaczego uniknął procesu?, OKO.press, 23.06.2022);*
  - *„skarży się nam jeden z krakowskich księży” (Pakt Kaczyński-Jędraszewski. Jak „kapelan dobrej zmiany" inspirował prezesa, onet.pl, 31.07.2022);*
  - *„Jeden z duchownych napisał (...)" (SEKSSKANDAL W BIAŁOSTOCKIEJ DIECEZJI, Wprost, 31.07.2022).*

2. Nieznane badanie lub dane, których odbiorcy nie są w stanie zweryfikować, np.:

- *„Z zagranicznych danych wynika (...); „Na stronie projektu naukowego poświęconego temu zjawisku przeczytać (...)" (Furasy, Do rzeczy, 07.11.2022);*
- *„Z badań przeprowadzonych w Stanach Zjednoczonych, Niemczech, Irlandii czy Australii wynika, że (...)" (Polska bez księży, Do rzeczy, 10.07.2022);*
- *„Amerykańskie badania mówią, że (...)" (NIEREALNE takie "nic", Gazeta Wyborcza, 15.08.2022);*
- *„Węgierskie sondaże pokazują, że (...)" („Mówili nam, że to niemożliwe". Jak organizacje społeczne wygrały referendum anty-LGBTQ na Węgrzech, OKO.press, 05.05.2022).*

3. Blżej nieokreślone media, takie jak: „*Lapidarne informacje internetowe podają, że (...)*” (*Ho-moseksualizm-rewolucja oparta na kłamstwach*, Do rzeczy, 20.06.2021), „*Media mówią, że (...)*” (*Staram się ratować Kościół*, Nowe Państwo, 31.05.2022).

4. Podawanie ogólnego przekonania, jak m.in.: „*Najczęstsza interpretacja węgierskich komenta-torów była taka, że (...)*” („*Mówili nam, że to niemożliwe*”. *Jak organizacje społeczne wygrały re-ferendum anti-LGBTQ na Węgrzech*, OKO.press, 05.05.2022) czy „*Wiadomo powszechnie, że (...)*” (*Będzie wspólny pozew przeciwko autorowi HiT. Rodzice dzieci in vitro – rozważcie zgłosze-nie się!*, OKO.press, 17.08.2022).

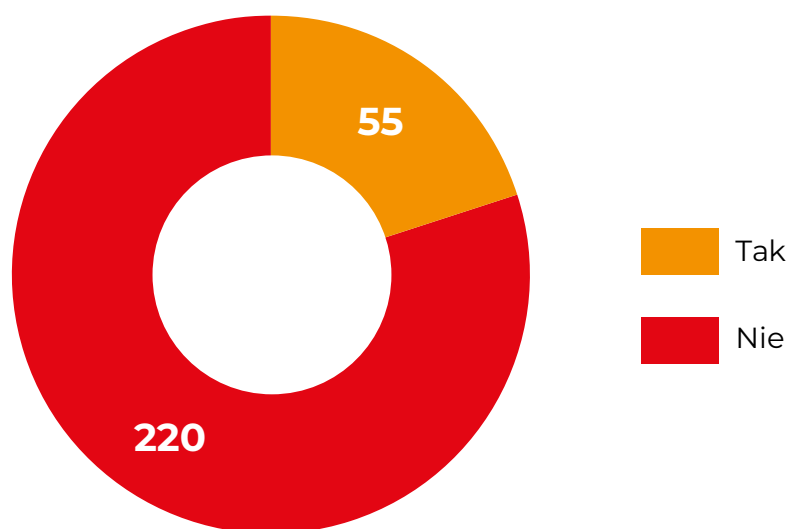
5. Podawanie informacji nieoficjalnych, takich jak: „*Z nieoficjalnych informacji wynika, że (...)*” (tytułu nie nadano, RMF FM, 20.06.2021).

Jak widać w przykładach powyżej, anonimowe źródła pochodzą m.in. z: nieznanych badań, blżej nieokreślonych mediów i osób. W pewnych sytuacjach powołanie się na anonimowe źródła może być uzasadnione. Czasami dziennikarze stosują taki przebieg, aby chronić swoje źródła informacji, a niektórzy rozmówcy zgadzają się na rozmowę tylko przy zachowaniu anonimowości. Natomiast zbyt częste powołanie się na anonimowe źródła znacząco obniża rzetelność i wiarygodności materiału, otwierając przy tym możliwość tworzenia materiałów pod ustaloną tezę czy pojawienia się w materiale danych bądź informacji niezgodnych z prawdą, zwłaszcza kiedy dotyczy to konkretnych danych.

DANE Z ZEWNĘTRZNYCH ŹRÓDEŁ

Przytaczanie danych konkretnych, dających się wyodrębnić danych, wyników badań, analiz, itp. z zewnętrznych źródeł (ze wskazaniem tego źródła) pokazuje w jaki sposób media uwiarygadniają swój przekaz. Jeżeli dane pochodzą z prestiżowych ośrodków badawczych, cenionych instytucji czy książek uznanych autorów, materiał ma szansę poszerzyć wiedzę odbiorców. Można zaobserwować również tendencje odwrotne – powoływanie się na źródła niesprawdzone i o niskiej wiarygodności.

Wykres 13. Czy w materiale pojawia się przywołanie konkretnych danych opartych na źródłach zewnętrznych? (N= 275)

Źródło: opracowanie własne

W 55 materiałach, czyli 20 proc. ogółu, pojawiło się przywołanie konkretnych danych opartych na źródłach zewnętrznych. Stanowi to niski wskaźnik, podobny do przywoływania anonimowych źródeł informacji.

Po podzieleniu materiału badawczego ze względu na formę przekazu zauważono, że we wszystkich formach (poza reportażem) znalazły się przypadki przywołania konkretnych danych opartych na źródłach zewnętrznych. Liczbowo najwięcej przypadków pochodziło z publicystyki (32). Jednakże wskaźnik procentowy odnotowano w materiałach będących wywiadem (37,5 proc.). W newsach doszło do takiej sytuacji w 17 materiałach, co stanowi 15 proc. wszystkich przekazów danej kategorii. Większy odsetek przekazów zawierających dane zewnętrzne w publicystyce niż w newsach może świadczyć o tym, że przywołane dane mają na celu przekonywanie odbiorców do racji autora/autorki tekstu.

Prasa		Internet		Telewizja		Radio	
Tytuł medialny	Liczba	Tytuł medialny	Liczba	Tytuł medialny	Liczba	Tytuł medialny	Liczba
Do rzeczy	7	OKO.press	21	TVN	2	TOK FM	1
Polityka	5	niezalezna.pl	5	TVP	2		
Przegląd	2	wp.pl	3	Polsat 1			
Gazeta Wyborcza	2	onet.pl	1				
Newsweek	1						
Gazeta Polska	1						
Rzeczpospolita	1						

Tabela 5. Liczba materiałów, w których pojawiało się przywołanie konkretnych danych opartych na źródłach zewnętrznych, w poszczególnych tytułach medialnych

Źródło: opracowanie własne

We wszystkich czterech rodzajach mediów pojawiło się przywołanie konkretnych danych opartych na źródłach zewnętrznych. Spośród badanych 44 materiałów poruszających tematy LGBTQ+ na stronie OKO.press, prawie połowa (21 materiałów) zawierała dane zewnętrzne. Dla porównania z badanych 38 artykułów z niezalezna.pl, znalazło się zaledwie 5 artykułów zawierających dane oparte na źródłach zewnętrznych, z Do rzeczy z 19 tekstów – 7 zawierało dane zewnętrzne, a na łamach Naszego Dziennika (również z 19 badanych tekstów) nie zidentyfikowano żadnego takiego materiału. Wysokim wskaźnikiem (powyżej 50 proc.) odznaczyły się materiały pochodzące z Przeglądu, Polityki, „Wiadomości” TVP oraz „Wydarzeń” Polsatu.

Najczęściej przywoływano sondaże społeczne przeprowadzone przez sondażownie na temat praw osób LGBTQ+, takie jak:

- Sondaż Ipsos dla OKO.press na temat tego, czy "Czy Pan/Pani zaakceptował(a)by, że w szkole, do której chodzi dziecko Pana/Pani rodziny uczy osoba transpłciowa, czyli taka, która do-konała korekty płci" (*Czy w szkole jest miejsce dla transpłciowych nauczycieli? Niespotykana otwartość Polek i Polaków*, OKO.press, 23.11.2022);
- Sondaż Ipsos dla OKO.press na temat nastawienia do wychowywania dzieci przez pary jed-nopłciowe (*Dzieci w tężowych rodzinach jak psy i koty? Tak to widzi Kaczyński*, OKO.press, 15.10.2022);

- Sondaż Ipsos dla OKO.press na temat przyznania osobom homoseksualnym prawa do zawierania związków partnerskich (*Słowenia wykonuje wyrok swojego TK. Legalizuje małżeństwa par tej samej płci i możliwość adopcji*, OKO.press, 05.10.2022);
- Badania CBOS z 2021 dot. adopcji przez pary jedнопłciowe (*Historyczne poparcie dla tęczywych rodzin. Stajemy się otwarci, gdy wiemy, że takie rodziny istnieją*, OKO.press, 23.05.2022).

Znalazły się także sondaże stricte polityczne, np.:

- Sondaż przeprowadzony dla OKOpress i TOKFM dotyczący preferencji wyborczych ludzi po 50 (*Warszawa i Polska według Rafała Trzaskowskiego*, OKO.press, 05.12.2022)
- Listopadowy sondaż zaufania do polityków (IBRiS dla Onet.pl) (*Warszawa i Polska według Rafała Trzaskowskiego*, Do rzeczy, 05.12.2022)

Wśród danych były także rankingi (np. ranking „Top 10 szkół przyjaznych LGBT w 2022 r.”, „Poziom równouprawnienia osób LGBT w UE”) oraz różnorodne raporty wydane przez organizacje działające na rzecz praw osób LGBT, np. Raport "Jesteśmy Rodziną" wydany przez Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza, Raport ILGA-Europe itd.

Warto zaznaczyć, że w badanym materiale znalazły się artykuły, w których przywołano wielu (więcej niż dwa) danych zewnętrznych. Takie przekazy medialne można by uznać za przekazy mocno oparte na danych o tytułach:

- *Historyczne poparcie dla tęczywych rodzin. Stajemy się otwarci, gdy wiemy, że takie rodziny istnieją* (OKO.press, 23.05.2022);
- *Dzieci w tęczywych rodzinach jak psy i koty? Tak to widzi Kaczyński* (OKO.press, 15.10.2022);
- *Słowenia wykonuje wyrok swojego TK. Legalizuje małżeństwa par tej samej płci i możliwość adopcji* (OKO.press, 05.10.2022);
- *Religia w szkole. Ławki pustoszeją* (wp.pl, 03.12.2021);
- *KLIN KLIMATYCZNY* (Polityka, 21.04.2021);
- *Zanik młodzi się zestarzeją* (Polityka, 18.01.2023);
- *Jak uratować Polskę* (Do rzeczy, 01.03.2021).

Jak można zauważyć, wyżej wymienione przekazy pochodzą z internetu oraz z prasy. Są to właśnie rodzaje mediów, które pozwalają na umieszczenie większą ilość danych w przekazach. Jeśli chodzi po poszczególne tytuły medialne, OKO.press opublikował najwięcej materiałów mocno opartych na dane zewnętrzne – trzy. Na łamach tygodnika Polityka znalazły się dwa takie materiały, na stronie Wirtualnej Polski i w tygodniku Do rzeczy zidentyfikowano zaś po jednym takim przekazy medialnym.

We wszystkich trzech materiałach pochodzących z OKO.press przywołanie różnych danych zewnętrznych w dużej mierze polega na porównaniu wyników sondaży lub badań przeprowadzonych w różnych czasach, co ma na celu pokazać zmianę postawy społeczeństwie polskiej w odniesienie do osób LGBT:

- W artykule *Dzieci w tęczy rodzinach jak psy i koty? Tak to widzi Kaczyński* (OKO.press, 15.10.2022) autor w oparciu na wyników badania CBOS z 2015 , sondażu Ipsos dla OKO.press z maja 2022 oraz raportu "Jesteśmy Rodziną" wydanego przez Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza twierdzi, że poparcie dla wychowywania dzieci przez pary jedнопłciowe znacznie wzrosło.
- W tekście *Historyczne poparcie dla tęczy rodzin. Stajemy się otwarci, gdy wiemy, że takie rodziny istnieją* (OKO.press, 23.05.2022) porównano wyniki najnowszego sondażu Ipsos dla OKO.press, sondażu z sierpnia 2019 oraz badań CBOS z 2021 roku na temat adopcji dzieci przez pary jedнопłciowe. W artykule przywołano także dane na ten temat pochodzą-ce z badań Stowarzyszenia Miłość nie wyklucza.
- W artykule *Słowenia wykonuje wyrok swojego TK. Legalizuje małżeństwa par tej samej płci i możliwość adopcji* (OKO.press, 05.10.2022) przywołano z kolei wyniki sondażu Ipsos dla OKO.press z początku września 2022 r. oraz sondażu IBRIS dla Radia Zet z tego samego mie-siāca na temat przyznania osobom homoseksualnym prawa do zawierania związków i mał-żeństwa. Z obu sondaży wynika, że ponad połowa respondentów popiera wprowadzenie związków partnerskich w Polsce (58 proc. w Ipsos, 64 proc. w IBRIS). Natomiast mniej niż połowa badanych wypowiedziała się za przyznaniem prawa zawierania małżeństwa oso-bom homoseksualnym (48 proc. w Ipsos, 48 proc. w IBRIS). W artykule przytoczono także dane pochodzące z Eurobarometru z 2019 roku dot. podobnych kwestii.
- W artykule *Religia w szkole. Ławki pustoszeją* (wp.pl, 03.12.2021) za pomocą badań CBOS pokazano spadek poziomu deklarowanej wiary religijnej i praktyk religijnych.

- W tekście *Słowenia wykonuje wyrok swojego TK. Legalizuje małżeństwa par tej samej płci i możliwość adopcji* (OKO.press, 05.10.2022) przywołane dane zewnętrzne z Eurobarometr służyły także do porównania sytuacji w Polsce i w innym kraju, w tym przypadku do Słowenii.

Co ciekawe, w 9 badanych materiałach analiza zidentyfikowała zarówno powołanie się na anonimowe źródła, jak i przywołanie konkretnych danych opartych na źródłach zewnętrznych. Zidentyfikowano trzy takie przypadki na stronie OKO.press i na łamach tygodnika *Do rzeczy*, natomiast w *Przeglądzie*, *Polityce* i *Polsacie* doszło do takiej sytuacji w jednym przekazie. Warto zaznaczyć, że dwie trzecie takich materiałów stanowiła publicystyka.

Tytuł materiału	Tytuł medialny	Data publikacji	Forma przekazu
<i>Kto wspiera LGBT? Na prowincji tęczowa flaga skłóca jak barwy klubowe, ale Polacy są bardziej życzliwi niż się wydaje</i>	OKO.press	16.07.2022	Publicystyka (felieton, opinie)
<i>Kubańska rewolucja uznaje prawa osób LGBT. Opozycja w pułapce?"</i>	OKO.press	09.10.2022	Publicystyka (felieton, opinie)
<i>Osoby transpłciowe wygodnym celem politycznym – niewidzialne i pozbawione wsparcia społecznego [WYWIAD]</i>	OKO.press	06.08.2022	Wywiad
<i>Polska bez księży</i>	Do rzeczy	10.07.2022	Publicystyka (felieton, opinie)
<i>Warszawa i Polska według Rafała Trzaskowskiego</i>	Do rzeczy	05.12.2022	Publicystyka (felieton, opinie)
<i>Furasy</i>	Do rzeczy	07.11.2022	News (wiadomość informacyjna)
<i>30 lat religii w szkole, i co?</i>	Przegląd	12.06.2022	Publicystyka (felieton, opinie)
<i>CHWAŁA BOHATEROM</i>	Wydarzenia Polsat	31.07.2022	News (wiadomość informacyjna)
<i>Zanik młodzi się zestarzeją</i>	Polityka	18.01.2023	Publicystyka (felieton, opinie)

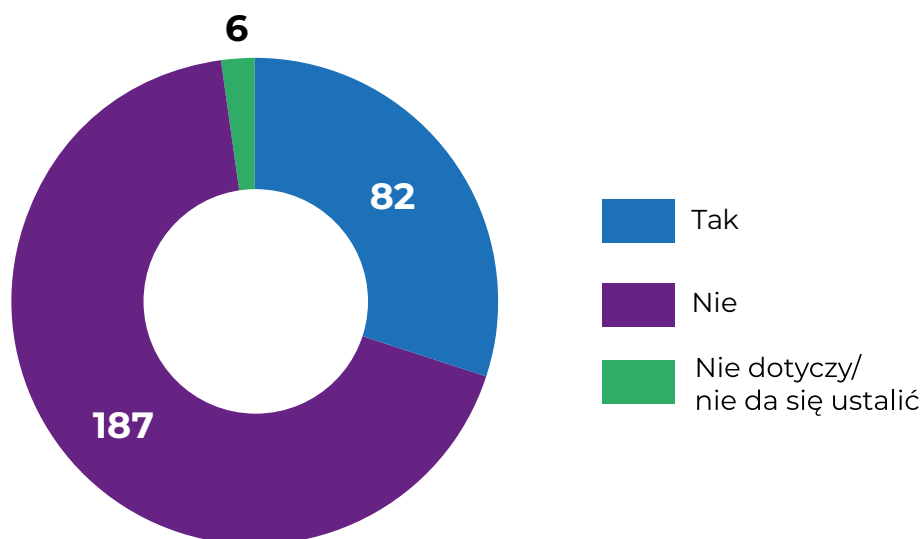
Tabela 6. Spis materiałów, w których znalazło się zarówno powołanie się na anonimowe źródła, jak i przywołanie konkretnych danych opartych na źródłach zewnętrznych

Źródło: opracowanie własne

WYPOWIEDZI EKSPERTÓW

Publikacja głosu eksperckiego ma na celu głównie uwiarygodnienie przekazu. W niniejszym badaniu celowo użyte zostało sformułowanie „ekspert-komentator”, a nie po prostu „ekspert”, ponieważ chodzi o wychwycenie osób, które dziennikarz (twórca materiału) wybrał do skomentowania/wytłumaczenia odbiorcom zdarzeń/zjawisk zaprezentowanych w materiale. Przyjęto kryterium „wyboru” eksperta co oznacza, że chodzi o osoby umieszczone w roli zewnętrznego eksperta nie powinny być bezpośrednio związane z komentowaną sprawą i/lub odgórnie wyznaczone do kontaktu medialnego w komentowanej sprawie (jak np. w przypadku rzeczników prasowych).

Wykres 14. Czy w materiale przytoczona/e została/y wypowiedź/i tzw. eksperta-komentatora (ekspertów-komentatorów)? (N= 275)

Źródło: opracowanie własne

Jak można zauważyć, w większości (187) materiałów nie zostały przytoczone wypowiedzi ekspertów-komentatorów. Stanowiło to 68 proc. wszystkich przeanalizowanych materiałów. Do takiej sytuacji doszło natomiast w 83 przekazach, co stanowiło 30 proc. badanego materiału. Najwięcej przytoczeń wypowiedzi ekspertów-komentatorów znalazło się w prasie (40), następnie w internecie (27), a na końcu w telewizji

(16). Patrząc jednak na odsetek przekazów, w których zostały przytoczone wypowiedzi ekspertów-komentatorów w danym rodzaju medium, najwięcej znalazło się w przekazach telewizyjnych (53 proc. w grupie materiałów telewizyjnych), następnie w prasie (42 proc.) i w internecie (18 proc.).

Wypowiedzi osób zapraszanych do dodania swojego komentarza w przekazach medialnych poruszali takie kwestie jak konieczność przeanalizowania skutków nieodpowiednich komentarzy, znaczenie prób zmian społecznych czy ingerencji w życie społeczeństw. Wspominano również o zasadzie samoidentyfikacji płciowej w więzienictwie, a także podjęto temat wpływu osób LGBTQ+ na młodzież oraz znaczenie małżeństw w kontekście związków heteroseksualnych.

W wymienionych wyżej sprawach wypowiadali się m.in. psychologowie społeczni, pedagogowie, profesorowie, redaktorzy oraz politolodzy. Wśród osób podejmujących w mediach tematy osób LGBTQ+ można odnaleźć również: socjologów, prawników, dyrektorów szkół, założycieli fundacji, posłów, ministrów, seksuologów, księży, dziennikarzy, dziekanów, publicystów czy filozofów. Wymienieni w materiale specjaliści w swoich dziedzinach pochodzili z różnych podmiotów, np. z urzędów państwowych, zarówno polskich, jak i unijnych (Ministerstwa Sprawiedliwości, Agencji Praw Podstawowych UE), z partii politycznych (np. KKP Lewicy), ze świata akademii (np. Uniwersytetu SWPS, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Polskiej Akademii Nauk, Centrum Badań nad Uprzedzeniami), z organizacji pozarządowych (Stowarzyszenia Grupa Stonewall, Stowarzyszenia Kampania Przeciw Homofobii, Polskiego Towarzystwa Prawa Antydyskryminacyjnego, German Council on Foreign Relations) oraz z mediów (np. TVN24.PL). Szeroki przekrój osób wypowiadających się na ten temat świadczy o wieloaspektowości danej kwestii i konieczności spojrzenia na sytuację z różnych stron.

Eksperti najczęściej byli identyfikowani jako członkowie różnych fundacji, agencji, stowarzyszeń. Również często zabierały głos osoby związane z polityką, np. politolodzy, członkowie partii czy wiceministrowie. Ostatnią grupą pod względem częstotliwości zabieranego głosu w tym temacie były osoby związane z edukacją: doktorzy, profesorowie, nauczyciele akademicy, dyrektorzy szkół. Te trzy grupy przedstawiają trzy najważniejsze aspekty w debacie publicznej dotyczące osób LGBTQ+: aspekt społeczny, polityczny oraz edukacyjny.

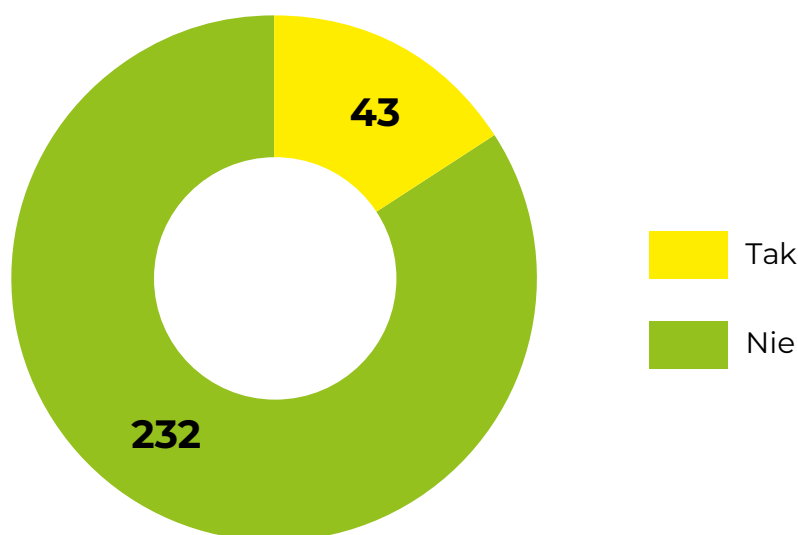
Eksperci-komentatorzy wypowiadali się w przeróżnych kwestiach, jednak ich wypowiedzi charakteryzowały się obawą albo o osoby LGBTQ+ albo o resztę społeczeństwa i określone porządki. Jako przykłady wypowiedzi, które możemy tak zidentyfikować można przytoczyć następujące przekazy:

- W materiale *Hejt i mobilizacja* („Fakty” TVN, 06.08.2022) dr Milena Drzewicka psycholożka społeczna, ekspertka ds. marketingu politycznego, Uniwersytet SWPS powiedziała: „Krzysztofowi Bosakowi zabrakło takiej społecznej refleksji, jak ten jego wpis może wpły-nąć na samopoczucie osoby, o której mówi i zabrakło mu marketingowego refleksu, czyli czy ten wpis zostanie do odebrany zgodnie z jego intencjami”.
- *MILIONOWE DOTACJE DLA LGBT ZA PO* („Wiadomości” TVP, 08.02.2023) opublikował nato-miast głos redaktora naczelnego Sieci, Jacka Karnowskiego, który powiedział: „To jest próba zmiany społecznej. Ingerencja w życie społeczeństw, w życie narodów. Bardzo potężna, bardzo wpływowa i często niestety bardzo skuteczna.” W tym samym materiale wypowie-dział się również Tomasz Sakiewicz, który pełni funkcję redaktora naczelnego Gazety Pol-skiej oraz Gazety Polskiej Codziennie: „Bez wątpienia Fundacja Batorego prowadzi własny projekt ideologiczny w Europie Środkowej. Jest całkowicie w opozycji do tego co robi obec-na władza natomiast odpowiada liberalno-lewicowym nurtem”.
- Artykuł *Ideologia w więzieniach* (Nasz Dziennik, 24.12.2022) przytaczał natomiast wy-powiedź dra Artura Dąbrowskiego, prezesa Akcji Katolickiej Archidiecezji Czę-stochowskiej: „Widzimy jak na dłoni, że doktryna włoskiego komunisty Antonia Gramsciego opanowała wiele kluczowych instytucji o zasięgu globalnym i międzynarodowym. Prym w tej materii wiedzy ONZ oraz jej liczne agendy. To w nich i poprzez nie – zgodnie z doktryną Antonia Gramsciego – przy wykorzystaniu ideologii gender dąży się do stworzenia odpowiednio uformowanego globalnego społeczeństwa”. W dalszej części materiału doktor Dąbrowski zwrócił uwagę: „Jedną z tych metod, dyrektyw, zaleceń, wymuszeń stanowi pseudonau-kowe zjawisko »samoidentyfikacji płci«. Warto przypomnieć, że już w 2018 r. funkcjonariu-sze ONZ na państwach narodowych starali się wymusić nowelizację prawa dotyczącego tzw. osób transpłciowych. W tym czasie głoszono również, że prawo do samookreślenia płci stanowi rzekomo podstawowy element wolności osoby i jest »kamieniem wę-gielnym jej tożsamości«. Pod koniec materiału wspomniał jeszcze: „Ideologii „toż-

samości płcio-wej”, która dotarła nawet do zakładów penitencjarnych, nie można w żaden sposób po-strzegać jako promocji praw człowieka. Jest to kolejna próba zaszczepienia na gruncie su-werennych państw ukrytej i destrukcyjnej ideologii.” W tym samym materiale możemy odnaleźć jeszcze wypowiedź prezes Human Life International Polska Ewy Kowalewskiej, która swoją wypowiedzią wyjaśniła: „W ramach »samoidentyfikacji płci« kobieta może po-wiedzieć, że jest mężczyzną i na odwrót bez żadnych podstaw. W tym momencie powstają najrozmaitsze bardzo patologiczne sytuacje i bardzo groźne dla osadzonych w więzieniach, a zwłaszcza dla kobiet. Gdy skazany mężczyzna nagle stwierdza, że się »samoidentyfikuje« jako kobieta, to jest przenoszony do zakładu karnego dla kobiet (...). W USA doszło już do gwałtów w zakładach karnych dla kobiet. Sprawcami są mężczyźni, którzy w pewnym mo-mencie uznali, że są kobietami”.

MANIPULACJE W PRZEKAZACH MEDIALNYCH

Prócz opisanych w raporcie różnych przejawów nieścisłości, braku szacunku czy używana słów i prezentacji wizualnych ramujących dany temat, dochodziło także do manipulowania konkretnym elementem pojawiającym się w materiale (wypowiedziami, kontekstem, danymi, itp.). Przykładów manipulacji może być wiele. Przykładowo odnotowywano, że czyjaś przywołana wypowiedź została wyrwana z kontekstu i zmieniono przez to jej wydźwięk. Manipulacja jest zabiegiem uznawanym za niestosowny i niemieszczący się w ramach rzetelnego dziennikarstwa.

Wykres 15. Czy w materiale pojawia się jakakolwiek forma manipulacji? (N= 275)

Źródło: opracowanie własne

Powyższy wykres ukazuje, iż w 43 (16 proc.) przekazach medialnych odnotowano różnego rodzaju formy manipulacji. W prasie w 23 materiałach zidentyfikowano taką sytuację, co przejawiało się w 24 proc. dla badanych przekazów tego rodzaju. Natomiast w telewizji i internecie odnotowano ich kolejno 4 (13 proc.) oraz 16 materiałów (11 proc.).

Data publikacji	Tytuł medialny	Tytuł materiału
07.03.2023	niezalezna.pl	<i>Czarnek o atakach na chrześcijaństwo: „Sieją spustoszenie w umysłach dzieci. Trzeba je powstrzymać”</i>
Przytoczenie dezinformujących słów ministra edukacji: „wszystkie próby samobójcze i udane samobójstwa to jest efekt zmażenia umysłów młodym ludziom przez ideologów neoliberalnych, LGBT i neomarksistowskich i zostawiania ich samym sobie”. Przekaz sugeruje, że społeczność LGBT jest winna wszystkich samobójstw młodych osób, co jest nieprawdziwą informacją.		
10.07.2022	Sieci	<i>Czy Jarosław powinien przeprosić za Zofię i Władysława</i>
Twórca materiału insynuuje, że osoby transpłciowe zajmą miejsce w szpitalach czy w kolejce do opieki zdrowotnej: „Dziesiątki tysięcy zabitych, wielokrotnie więcej okaleczonych, ewakuowane szpitale i pacjenci, ukraińskie dzieci chore na nowotwory leczone w Polsce, niewyobrażalny ogrom nieszczęść, a ten o blokerach dla gendero zmiennych nadaje. I niby co miałby prezydent Zełenski z tym listem zrobić? Kim trzeba być, by prezydentowi mordowanego kraju czymś takim dupę zawracać”.		
09.08.2021	Sieci	<i>Trzęsienie ziemi w polskim Kościele</i>
Twórca materiału posługując się sformułowaniem „afery homoseksualno-pedofilskie” wprowadza w błąd w postaci istnienia domniemanej korelacji między orientacją psychoseksualną a zaburzeniem pedofili. Kolejne ogólne, niewyjaśnione pojęcie „homoseksualne lobby” sugeruje, że równouprawnienie mniejszości seksualnych wynika ze stosowania lobbingu politycznego i ideologicznego. Pojęcia należy uznać za manipulacyjne ze względu na brak wytłumaczenia.		
03.10.2022	OKO.press	<i>Rodzic 1, rodzic 2. O płci mówią jednym językiem z Putinem. Kto? Kaczyński, Czarnek i skrajna prawica</i>
W tekście kilkakrotnie jest powtarzane sformułowanie, że minister Czarnek i cała prawica mówi jednym głosem z Władimirem Putinem. Okazuje się, że dotyczy to konkretnych elementów dot. związków i małżeństw jedнопłciowych. Osoby o konserwatywnych poglądach zostały nieuprawnienie zrównane z wąską grupą kierującą się rosyjską polityką.		
03.01.2022	„Wiadomości” TVP	<i>ZERO TOLERANCJI DLA WANDALI</i>
Wypowiedź Sławomira Nitrasa została wyjęta z kontekstu. Twórca materiału wybrał tylko takie fragmenty, które mogą podkreślić, że opozycja rzekomo podsycą wandalizm wobec kościoła. Twórcy materiału używają materiałów archiwalnych, które prezentują czyny wandalizmu w kościołach, jednak zostało to ukazane naprzemiennie z materiałami, gdzie pokazani są działacze ruchów LGBTQ+ i wypowiedziami polityków opozycji, co ma zasugerować widzom ich jednoznaczny związek z wandalizmem.		

26.06.2022	Do rzeczy	<i>Sztuka nie potrzebuje politycznego zabarwienia</i>
Próba wpłynięcia na odbiorcę poprzez ukazanie osób, które zmagają się z trudnościami swojej tożsamości płciowej, jako osób, które tworzą wyimaginowane problemy. Autor zadaje pytania, które ściśle nakierowują pedagoga, udzielającego odpowiedzi.		
23.06.2022	Nasz Dziennik	<i>Szkodliwa promocja lgbt</i>
Narracja, która jednoznacznie kieruje odbiorcy wizerunek osób LGBT, wydarzeń typu Pride Month czy Marsz Równości. Mnóstwo porównań do ideologii powszechnie uznanych za negatywne m.in. do marksizmu czy komunizmu. Według autora celem ugrupowań LGBTQ+ jest zdominowanie świata, a globalne koncerty mają im w tym pomóc. Czytelnik jest dosłownie zachęcany do wzięcia udziału w swego rodzaju wojnie, inaczej wyznawane przez niego wartości przypadną i starci własne dzieci. Czytelnik zostaje też wprowadzony w błąd – w materiale Pride Month, Miesiąc Dumi ma być domniemanie obchodzony w kontrze do chrześcijańskich, czerwonych nabożeństw do Serca Pana Jezusa.		
05.05.2022	niezalezna.pl	<i>Aktywista LGBT bezkarny! Sędzia z "Iustitii" oddaliła wszystkie wnioski dowodowe</i>
Przywołanie komentarza prezesa Reduty Dobrego Imienia, w którym jest wzmianka o agresji rosyjskiej na Polskę i następuje niebezpośrednie porównanie działań Barta Straszewskiego i działań Rosji. Oba podmioty mają stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa: społeczność LGBT jest stawiana na równi z działaniami rosyjskiej inwazji.		
14.03.2021	niezalezna.pl	<i>Wojciech Korkuć o ofensywie LGBT: Pielęgnują wolność sztuki z pałami, ale kiedyś ludzie się otrząsną</i>
W materiale pojawiają się stwierdzenia, które porównują „ideologię” LGBT do nazizmu i komunizmu, co ma na celu zastraszenie tragicznymi skutkami jej dalszego rozwoju.		
21.06.2022	niezalezna.pl	<i>Tęczowa bajeczka</i>
Materiał przedstawia Disney w złym świetle, atakując go za ostrzeżenie przed scenami w filmach, które nie odpowiadają dzisiejszym standardom. Autor robi to w taki sposób jakby Disney chciał mu coś narzucić. Dodatkowo zaprezentowana została ocena filmu „Buzz Astral” jakby głównym celem filmu była prezentacja wątków LGBT (w rzeczywistości była jednak krótkim wątkiem pobocznym).		
20.11.2022	„Fakty” TVN	<i>Punkt widzenia</i>
Wypowiedzi Jarosława Kaczyńskiego, które dotyczą zmiany płci są wyrwane z kontekstu. Cały materiał jest zmontowany w taki sposób, że w niektórych przypadkach nie do końca wiadomo o czym mowa.		

Tabela 7. Wykaz przykładowych materiałów, w których odnotowano manipulację przekazem

Źródło: opracowanie własne

KIM JESTEŚMY?

Fundacja Instytut Dyskursu i Dialogu (INDID) jest organizacją pozarządową, która za cel obrała naprawę debaty publicznej w Polsce. Promując rzetelne dziennikarstwo, wolność słowa, pluralizm poglądów, dialog bez nienawiści i manipulacji, chcemy zadbać o wzajemny szacunek i zrozumienie. W tym celu prowadzimy szeroko zakrojone projekty o charakterze analityczno-badawczym, edukacyjnym, popularyzacyjnym i bieżącą działalność strażniczą.

Działamy na zasadach think-tanku – ośrodka analitycznego, którego analizy i opracowania dotyczące mediów oraz komunikacji zawsze dążą do bycia w pełni rzetelnymi, uczciwymi i pozbawionymi stronniczości. W naszych działaniach zawsze kierujemy się zasadami uczciwości, jawności i transparentności. Jesteśmy całkowicie niezależni od sił politycznych czy korporacyjnych. Działamy tylko dzięki własnej ciężkiej pracy i talentom zgromadzonym w zbudowanym przez lata zespole.

Wspierając dobre dziennikarstwo chcemy sprawić, żeby w mediach więcej było: rzetelnej informacji, bezstronności, obiektywizmu, a mniej manipulacji, propagandy czy fake newsów. Bez dobrze poinformowanego społeczeństwa nie ma szans na zdrową demokrację i obywatelskość jej przedstawicieli. To, co dziś przeszkadza nam normalnie rozmawiać, to tzw. „plemienność” w debacie publicznej. Politycy, zamiast spokojnie i chłodno debatować, kłócą się, albo powtarzają te same frazesy, wyuczone „przekazy dnia”, mające na celu wyłącznie zdyskredytowanie przeciwnika i szerzenie własnej propagandy. To nie jest konstruktywne i często przenosi się na: ekspertów, komentatorów, artystów, „celebrytów” czy dziennikarzy występujących w mediach. Ale wpływa także na nas samych w naszych codziennych rozmowach. Kłócimy się zamiast pielęgnować wzajemne relacje.

Dlatego postanowiliśmy to zmienić! Monitorujemy media na bieżąco, a z wynikami można się zapoznać tu: <https://lupamedialna.indid.pl/>

Prosimy, wesprzyj naszą działalność darowizną w dogodny dla siebie sposób:

<https://indid.pl/wesprzyj-nas/> - wsparcie przez naszą stronę internetową

<https://patronite.pl/indid> - wsparcie przez PATRONITE

Instytut Dyskursu i Dialogu

Lepiej rozmawiajmy i zmieńmy media na DOBRE!

Odwiedź nas na:

<https://indid.pl/>

<https://www.facebook.com/indidpl/>

<https://www.instagram.com/indid.pl/>

<https://twitter.com/dyskursu>

INDID
Instytut Dyskursu
i Dialogu

INDID
Edukacja Medialna

INDID
Dobrzy Dziennikarze

INDID
Dyskurs & Dialog

INDID
Media Watch

Spis tabel (w kolejności występowania)

Tabela 1. Spis materiałów dziennikarskich pochodzących z bazy badawczej subiektywnie uznanych w za wzorcowe

Tabela 2. Zestawienie odpowiedzi na 14 głównych pytań z klucza kodowego badanych materiałów

Tabela 3. Wykaz przykładowych materiałów, w których pojawiło się nawoływanie do nienawiści

Tabela 4. Liczba materiałów zawierających powołania się na anonimowe źródła w poszczególnych tytułach medialnych

Tabela 5. Liczba materiałów, w których pojawiało się przywołanie konkretnych danych opartych na źródłach zewnętrznych, w poszczególnych tytułach medialnych

Tabela 6. Spis materiałów, w których znalazło się zarówno powołanie się na anonimowe źródła, jak i przywołanie konkretnych danych opartych na źródłach zewnętrznych

Tabela 7. Wykaz przykładowych materiałów, w których odnotowano manipulację przekazem

Spis grafik (w kolejności występowania)

Grafika 1. Słowa z tytułów badanych materiałów w postaci chmury słów.

Spis wykresów (w kolejności występowania)

Wykres 1. Rozkład badanych materiałów w podziale na tytuły medialne z telewizji

Wykres 2. Rozkład badanych materiałów w podziale na tytuły medialne z prasy

Wykres 3. Rozkład badanych materiałów w podziale na internetowe tytuły medialne

Wykres 4. Liczba najczęściej występujących słów w tytułach badanych materiałów

Wykres 5. Czy w materiale pojawia/ją się słowne określenia/e negatywne względem jakiejś osoby/podmiotu/grupy? (N=275)

Wykres 6. Czy w materiale pojawia się negatywna prezentacja wizualna kogoś lub czegoś? (N=275)

Wykres 7. Czy w materiale pojawia/ją się słowne określenie/a pozytywne względem jakiejś osoby/podmiotu/grupy? (N=275)

Wykres 8. Czy w materiale pojawia się wyraźnie pozytywna prezentacja wizualna kogoś lub czegoś? (N=275)

Wykres 9. Czy w materiale odnotowano sytuację polegającą na przywołaniu jakiejś osoby po raz pierwszy tylko i wyłącznie z nazwiska? (N= 275)

Wykres 10. Czy materiał nawołuje do nienawiści wobec jakiegokolwiek osoby/grupy? (N= 275)

Wykres 11. Czy twórca materiału stosuje różne standardy w prezentowaniu znajdujących się w nim osób/podmiotów/grup? (N=275)

Wykres 12. Czy w materiale znalazło się powołanie się na anonimowe źródła? (N=275)

Wykres 13. Czy w materiale pojawia się przywołanie konkretnych danych opartych na źródłach zewnętrznych? (N= 275)

Wykres 14. Czy w materiale przytoczona/e została/y wypowiedź/i tzw. eksperta-komentatora (ekspertów-komentatorów)? (N= 275)

Wykres 15. Czy w materiale pojawia się jakakolwiek forma manipulacji? (N= 275)

Twórcy raportu

Wolontariusze INDID: **Mateusz Hajduk, Karolina Kluczyk, Martyna Parecka, Nina Rydzyńska, Jakub Zdrzałek**

Liderka teamu analitycznego INDID: **Anita Kwiatkowska**

Team Analityczny INDID: **Szymon Orzeszek, Julia Solarz, Damian Stepańczuk, Lien-Che „Mikołaj” Wu (吳連哲)**

Skład i oprawa graficzna:
Liderka teamu graficznego INDID: **Andżelika Sochacka**

Redakcja: **Filip A. Gołębiewski**

"Lepiej Rozmawiajmy!"

"Grasz i Wiesz!"

"Przywróćmy Dziennikarstwo!"

"Czasopismo lepszej
debaty publicznej"

"I'm Watching"